

Atskats. Redzēju un dzirdēju

Jau labi sen, pirms kādiem divdesmit gadiem, tiku skubināts rakstīt kaut ko par to, ko esmu vērojis baptistu garīgās dzīves gaitās Latvijā un vēlāk Brazīlijā. Tādus pat lūgumus esmu saņēmis pēdējā laikā, tūlīt pēc Latvijas neatkarības un reliģiskās brīvības atjaunošanas. Varbūt uz rakstīšanu esmu ticis skubināts tādēļ, ka agrā bērnībā esmu redzējis daudzīnāto Atmodu Latvijā. Esmu redzējis, kā izvadīja 1922/23. gada izceļotājus uz Brazīliju. Pazinu baptistu dzīvi un darbu Latvijā, pēc tam, kad šī izceļošana bija notikusi. Nenoliedzami, baptistu izceļošana no Latvijas uz Brazīliju ir bijusi viens no vislielākiem un satraucošākiem notikumiem Latvijas baptistu saimē. Tai bija tālejošas sekas gan dzimtenē, gan svešā zemē.

Varu teikt, ka esmu palicis vienīgais tāds, kurš vispirms ir redzējis Atmodu Latvijā un pēc tās – tad izceļotāju dzīvi Brazīlijā. Esmu daudz gadus bijis kopā ar Atmodas laika izceļotājiem un visiem tā laika garīgiem darbiniekiem kopā ar tiem darbojies latviešu baptistu saimē tālajā Dienvidzemē. Bija gan te arī citi darbinieki, ieceļotāji pēc Otrā pasaules kara, bet tiem nebija bijusi izdevība būt pie Atmodas šūpuļa Latvijā.

Rakstīt par tik problēmu un strīdu pilnu jautājumu kā 1922/23. gada izceļošanu, nebūtu bijis lāga iespējams pirms dažiem gadiem. Nav vēsturisku aprakstu, kas neizraisa domstarpības un pat strīdus, ja kaut ko apraksta tad, kad notikumu dalībnieki vēl ir dzīvi. To, ko viens saka, cits apstrīd, sevišķi tad, ja dzīves uzskati un novērtējumi ir atšķirīgi. Ir jāpaiet kādam laikam, kad mierīgā prātā un bezpartejiski var kaut ko teikt un rakstīt. Šķiet, ka tagad šāds laiks ir pienācis.

Esmu ilgi šaubījies – rakstīt vai nerakstīt? Kam tas būtu vajadzīgs? Viegli un ērti ir, nerakstīt neko. Tomēr dzīve, laicīga vai garīga, ir tāda, kas caur pagātnes piedzīvojumiem māca pazīt labo un slikto, derīgo un nederīgo, maldīgo un īsto. Neņemt vērā pagātnes mācību, nozīmē tīšu prātu piedzīvot vilšanos un zaudējumus. Labā nolūkā uzdrošinos rakstīt par to, ko ar savām acīm esmu redzējis un ar savām ausīm dzirdējis.

Ir tā, ka daudz kas jau ir runāts un rakstīts par Vārpas ieceļotāju dzīvi, nesaietas ar patiesību. Nedaudz vārdos to, kas noticis, var tā parādīt, ka tie vairs neatspoguļo īstenību. Pat aculiecinieki dažu norisi var citiem atstāt pozitīvi, vai negatīvi. Tas vienkārši tāpēc, ka aculiecinieki varbūt nezina attiecīgā notikuma iemeslus un uz notikušo skatās ar simpātiju vai antipātiju. Pie tam, daudz spriedumu ir pozitīvi vai negatīvi jau „*a priori*” – pirms cilvēks ir kaut ko redzējis vai dzirdējis. Brazīlijas latviešu baptistiem ir bijuši labvēļi un nelabvēļi. Kas pats ar viņiem nav kopā dzīvojis, var būt ievācis informāciju no kāda negodīga cilvēka vai raksta. Saprotu, ka pirms kaut ko stāstām, slavējam vai peļam, papriekš ir jāpazīst cilvēks, kurš mums sniedz attiecīgo informāciju. Ja tā ir apšaubāma vai divdomīga, tad tā nav pieņemama. Pagātnes notikumus var izmantot godam vai negodam. Tādas iespējas ir.

Atceros kādu notikumu Latvijā, ja pareizi atminos, 1939. gadā. Biju seminārists un arī dalībnieks Semināra draudzes jaunatnes pulciņā. Pulciņa darba programmā cita starpā bija paredzēta „Literārā tiesa” par populāro romānu „Mūža meža maldi”. Sanāksmi vajadzēja vadīt semināristam A. Teikmanim, kurš bija pulciņa priekšnieks. Kaut kāda iemesla dēļ viņš nevarēja sanāksmē būt, un pēdējā brīdī sanāksmi vajadzēja vadīt man. Biju norūpējies un lūdzu Semināra direktoru, māc. J. Rīsu, lai viņš būtu klāt un teiktu derīgu vārdu. Viņš atnāca. „Tiesai” viss bija sakārtots: priekšsēdis, apsūdzētāji, aizstāvji, liecinieki un zvērinātie. Bija divi

„eksperti”, tie bija bijuši Brazīlijā, bet atbraukuši atpakaļ uz Latviju. Tiem vajadzēja teikt, vai daži romānā aprakstītie notikumi tādi būtu bijuši. Bija un nebija. Debates bija karstas. Apsūdzētāji pastāvēja uz to, ka vairāki romānā aprakstītie notikumi ir fakti. Pirms sprieduma lūdzu mācītāju Rīsu, lai viņš teiktu savu novērtējumu. Viņš iznāca priekšā un teica šādus vārdus, kurus citēju no atmiņas:

„Fakti... Kas ir fakti? Fakti ir zemē iedzīti stabi. Ar tiem var darīt visādi. Stabiem virsū pārlikt koku. Tad visu var apvīt ar vaiņagiem un puķēm. Iznāk godavārti. Var darīt citādi. Pie augšējā šķērskoka piesiet striķi ar cilpu galā. Iznāk karātavas. Bet var palikt tikai pie kailiem stabiem, bez papildinājumiem, un tad notikumi paši par sevi ir parastas ikdienas parādības. Tās pasaulē visas ir vienādas.”

„Tiesas” spriedumu vairs labi neatceros. Cik atceros, tad „zvērinātie” romānu neatrada par nopietnu literāru darbu.

Ne jau no minētā romāna vien – visādu runu un spriedumu par Brazīlijas latviešu baptistiem ir daudz. Esmu sastapis ļaudis, kuri man ir centušies iestāstīt visādas negudras lietas, kaut gan paši Brazīlijā nav bijuši, neko nav piedzīvojuši, un tikai kaut kur, kaut ko no kāda dzirdējuši. Ir tomēr arī godprātīgi ļaudis, kuri paši nav ticīgi, bet ir patiesi. Vienu raksturīgu spriedumu atceros no kāda tautieša, jūrnieka, Zviedrijā. Tur strādāju kādā metālrūpnīcā, kur starp darba biedriem bija daži latvieši. Kafijas laikā mēdzām sarunāties par dažādām lietām. Minētam jūrniekam kādi uzstāja, lai teicot taisnību par Vārpas ļaudīm Brazīlijā. Visi zinājām, ka viņš tur bija bijis kādu laiciņu. Jūrnieks drusciņ sapīka un teica: „Ko jūs īsti gribat, lai es stāstu? Tad zinait: viņi nav ne velni, ne eņģeļi! Cilvēki vien ir, tādi paši kā mēs!” Tiešām, šāds izteiciens ir rupjš un ass. Bet godīgs un paties, kaut dažiem nepatīkams.

Ko līdz šim esmu teicis, ir teikts ar nolūku, cik vien iespējams objektīvi liecināt par to, ko pats esmu redzējis, dzirdējis, un par ko esmu pārliecināts. Gan līdzīgi tam, ko kādreiz mācītājs R. Eksteins teica, jāsaka arī man: „Puļķīši uz kuriem redzēto un dzirdēto uzkabinu, ir nodiluši un uzkabinātais slīd nost...” Tā ir ar atmiņām, bet ne viss noslīd un nokrīt. Ir stipri uzkabinātas atmiņas, vēl pēc daudz gadiem dzīvas. Sevišķi bērnības atmiņas. Lasītāju lūdzu ievērot, ka atmiņas rakstot stipri tuos pie bībelīgā principa: „Ko ar savām acīm esmu redzējis un ar savām ausīm dzirdējis” – to jums stāstu. Nezinu gan, kas un cik manu rakstīto lasīs, katrā ziņā būs kāds, kas domās citādi. Varbūt būs pārsteigts? Neticēs? Nepiekritīs? Lai!

Atmoda Latvijā.

Par Atmodu ir kaut kas jāsaka, jo bez tās 1922./23. gada izceļošana uz Brazīliju nebūtu notikusi. Atmosdas iesākumam noteikta laika nezinām. Aptuveni tā iesākās 1918. gada pēdējos mēnešos. Tai laikā vēl biju mazs. Par to man ir stāstījuši uzticami aculiecinieki. Vēlāk, Brazīlijas kustības laikā jau visu vēroju pats. Kaut mazs vēl, par visu ļoti interesējos un labi atceros.

Kur Atmoda iesākās? Iesākums bija mazs un niecīgs. Vēlāk tā kļuva par lielu kustību un bija ticīgie, kuri sacentās pēc goda, kur būtu bijis tās šūpulis. Cik vien esmu par to ziņas meklējis, atradu, ka tās iesākums ir bijis tieši manā dzimtā, Saikavas pagastā, Latgales pierobežā. Tur jau kopš 1907. gada bija mazs ticīgo pulciņš. Tas radās caur kādas ticīgas māsas levas Vīksnes liecību un dažiem viesiem sludinātājiem, kuri uz šīs māsas lūgumu viņu apmeklēja un noturēja pa mājām evaņģelizācijas sapulces. Tie bija: Krišs Lasmanis, Rudolfs Andermanis, Eduards Godiņš un Ernests Bilerts. Bilerts tur kristīja pirmos jaunatgrieztos 1909. gadā. Māsa Vīksne bija aizgājusi uz Saikavas pagastu ar nolūku, liecināt par Kristu. Viņa

bija diplomēta vecmāte – bērnu saņēmēja. Bija Rīgas Mateja draudzes locekle un Saikavas ticīgie piederēja Mateja draudzē kā draudzes nozares ļaudis. Mateja draudzes vadība saziņā ar Sabiedrības vadību uz dzīvi Saikavā atļāva aiziet evaņģēlistam Otto Vēberim, kurš tad no savas dzīves vietas arvien ceļoja uz citām vietām un sludināja. Viņš arī bija no Mateja draudzes. Brazīlijā viņš bija viens no mācītājiem Vārpas draudzē. No viņa man ir stāsts par atmodas sākumu.

Vēbers dzīvoja nelielā mājā, minētā pagastā. Netālu no tās bija vēja dzirnavas un pie tām dzīvojamā māja. Tur mita draudzes loceklis Rudolfs Brants ar ģimeni. Abās mājās regulāri bija sapulces svētdienās un nedēļu vakaros. Par pirmo Svētā Gara dāvanu manifestāciju Vēbers man stāstīja sekošo: „Lūgšanu sapulces mums noritēja tā, kā jau bija parasts. Bet tad kādu laiku Brants sāka arvien vairāk raudāt un žēloties par savas ticības nespēku. Man (O. V.) tas nemaz nepatika. Es domāju, ko tas Brants tik daudz var raudāt, un ko viņš īsti grib. Tad pēkšņi, vienā vakarlūgšanā viņš sāka runāt svešā valodā. Runāja drusku uztraukti, tad apklusā. Man bija skubinājums, viņam teikt kādu mierinājumu un iepriecās vārdu.” Drīzi pēc tam Vēbers pats runāja valodās un praviešoja. Bet pirmais, kurš ir zināms, kas runāja valodās, ir bijis Rudolfs Brants, vēlāk viņš bija diakons Pitangeiras draudzē, Brazīlijā.

Tālākā Atmodas kustība bija ļoti strauja. Vispirms kaimiņu – Līderes draudzē, tad Gatartā, Smiltēnē, u.t.t. Tuvākā draudzē, Līderē par draudzes vadītāju bija vietējais lauksaimnieks Jānis Skraba. Arī viņam bija pravieša dāvanas. Līderē īsā laikā draudze ļoti pieauga. Līderieši bija evaņģēlijam daudz labvēlīgāki nekā saikavieši. Jau pašā sākumā no abām draudzēm vairākas personas brauca uz Rīgu pie mācītāja J. Inķa, lai noskaidrotu jauno parādību īstenību, vai tā saskan ar Svētiem Rakstiem un baptistu atziņām.

Par šo pirmo līderiešu un saikaviešu Atmodas ļaužu pirmo sanākumi Rīgā, man diezgan sīki stāstīja mācītājs J. Inķis, kad es jau biju Brazīlijā. Nevaru atstāstīt visu, bet galvenais, ko no viņa dzirdēju, bija šis: „Man par Atmodas izcelšanos Vidzemē gandrīz nekas nebija zināms. Rīgā valdīja komunistu vara. Satiksme bija ierobežota. Tad kādā dienā pa zemes ceļu, ar zirgiem, pie mums atbrauca brāļi no Saikavas un Līderes. Mateja draudzes telpās pavadījām kopā vairākas dienas pārrunās un lūgšanās. Viņi stāstīja par saņemtām Gara dāvanām un es redzēju viņu garīgo degsmi un sajūsmu. Tā mani dziļi skāra, jo tai laikā starp ticīgiem bija nomanāma garīga vienaldzība. Tūlīt gan lāga negribēju visu par pareizu atzīt, jo baidījos no kādas jaunas ticības šķiras rašanās. Tam par iemeslu bija tas, ko zināju par līdzīgas, jaunas ticības šķiras aktivitāti Zviedrijā. (Zviedrijā jau pirms pirmā pasaules kara dzima pentekostu kustība, caur kuru no Baptistu Savienības atšķīrās ap 20.000 draudzes locekļi. (Baptistsamfundet i tro och bild. 34. lpp.))”

Inķis turpināja: „Es par to biju dzirdējis jau labi sen un sapratu, ka jaunas ticības šķiras rašanās gadījumā mūsu draudzes taps par viņu misioneres lauku. Es šiem brāļiem jautāju: Bet vai tad jūs vēl varat dziedāt no mūsu dziesmu grāmatām, un klausīties mūsu sludinātāju teiktos dievvārdus? Šie brāļi izbrīnījušies lāga nesaprata, kādēļ gan to nevarētu un kāpēc būtu jāiet šķirtus ceļus. Atbraukušie brāļi bija sirsnīgi, mīli un garā dedzīgi. Es savukārt biju izjutis, cik patreizējā vienaldzība draudzēs un ticīgo sirdīs bija nospiedoša, un sāku cerēt, ka garīgā dzīve varētu tapt svētīta caur šādu dedzīgu ticīgo vairošanos. Vēlāk piedzīvojām daudz svētību, kaut gan bija visādas grūtības.”

Aprakstīt Atmodas laiku un garīgās dzīves norises nav viegli. Man jāpaļaujas galvenokārt uz to, ko pats redzēju un dzirdēju, kaut gan bērns vien vēl biju. Bet varbūt tieši

tas ir labi. Pieaugušie jau visu vēro vai nu ar aizspriedumiem un partejiski, vai ar karstu sajūsmu, nepārbaudītu. Atceroties Atmodas laika garīgo dzīvi jāsaka, ka tā krietni vien atšķīrās no vēlākās. Starpība būtu šāda:

Sarunās ikdienā. Visur, kur ticīgie satikās un bija kopā, sarunu par laicīgām lietām bija maz. Uz dienas kārtības bija garīgie piedzīvojumi, cīņas, sātana kārdinājumi, klupšanas un uzvaras. Cits citam stāstīja par savu klupšanu un uzvarām. Tās nebija runas par kādiem sevišķi „lieliem grēkiem”. Bija žēlošanās pašam par sevi, ne tik daudz par citiem. Piemēram, māsa juta skaudību pret māsu. Trūka mīlestības. Uz kādu nepatīkamu vārdu atbildēja ar tādu pašu. Nespēja valdīt mēli un bija tieksme citu aprunāt. Saprata, ka nespēja mīlēt tā kā vajadzētu savu Kungu un tuvāku. Nespēja panest pasaules ļaunību un nicināšanu, u.t.t. Īsi sakot, katrs izmeklēja pats sevi. Reizēm arī citus... Nebija gan runa tikai par negatīvo vien. Jūsmoja par kādu garīgu laimes piedzīvojumu lūgšanā, vai tādu dzirdētu Dieva vārdu, kurš iedvesa gaišu cerību, pateicās Dievam par kādu sludinātāja teikto vārdu. Bija pateicība Dievam un slava, kaut gan ne vienmēr un ne viss bija brīnišķs. Bet ievērojama starpība starp sarunu saturu toreiz un tagad ir liela. Tagad mēs runājam par laicīgām lietām. Rūpes par garīgo stāvokli un svētdzīvi toreiz bija lielas. Par to ticīgie savās sarunās dalījās. Protams, ne visi.

Lūgšanas. Ja tagad domājam, ka pielūdzot Dievu pie galda, rītos un vakaros un lūgšanas sapulcē reizi nedēļā, tad tolaik tā nebija. Mājās katra ģimene kopīgi lūdza rītos un vakaros. No tuvākām mājām mēdza atsteigties vēl kāds, vai kādi. Lasīšanai un apcerei neveltīja daudz laika. Dziedāja gan kādas dziesmas, bet galvenokārt lūdza. Lūdza uz ceļiem. Nometās ceļos uz grīdas aplī. Galvas visiem uz apļa centru. Lūdza visi pēc kārtas. Cik atceros, lūgšanas nebija garas. Notika, ka tad, kad visi bija lūguši, piecēlās, apsēdās un dziedāja kādu dziesmu. Sarunājās un saprata, ka vēl vajadzētu lūgt par kādu personu jeb lietu. Metās ceļos otru reizi un lūdza atkal. Likās, ka nekad nebija par daudz lūgts. Tā bija pa mājām un draudzes lūgšanu sapulcēs. Bija starpība ar atklātām, lielākām sapulcēm. Tajās dievkalpojuma kārtība bija tāda pat kā tagad. Garas lūgšanas ierobežoja. Garīgās dāvanas tika padotas kārtībai, lai tie, „kas ir no ārienes” nepiedauzītos un nezaudētu dievkalpojuma cieņu. Mazākās lūgšanu sapulcēs arvien gadījās citādi. Parādījās ārējas, miesīgas manifestācijas – ķermeņa raustīšanās, trīcēšana, nesaprotamas skaņas, elsošana un starpgadījumi, kuri nekādu godu nedarīja. Visumā, kārtība tomēr tika ieturēta. Svētrunu un liecību laikā bija klusums un svētbijība. Protams, ziņkārīgiem ienācējiem vairāk interesēja dzirdēt valodas, vai kaut ko no parādīšanās. Bet tādu atklātās sapulcēs daudz nebija. Vai visur tā notika, nezinu, varu teikt tikai to, ko redzēju un dzirdēju. Man ir palicis iespaids, ka Vēbers cienīja disciplīnu.

Lūgšanu stundas mēdz saukt arī par cīņas stundām. Draudzes locekļi cīnījās pēc spēka, lai uzvarētu savas vecā cilvēka tieksmes, un cīnījās tie, kuri meklēja un kāroja pestīšanas drošību un prieku. Garīgās dāvanas parādījās tieši lūgšanu stundās. Tās bija valodas, praviešu mācības un parādīšanas. Bija dzirdama dažreiz vēl viena, kāda nav minēta dāvanu sarakstā ap. Pāvila 1. vēstulē korintiešiem 12. nodaļā. To sauca par garā dziedāšanu. Lūgšanu brīdī kāds lūdzējs, vai lūdzēja sāka dziedāt. Dziesmiņu neviens nepazina. Arī pats dziedātājs nē. Dziesma nebija gara, apmēram tāda, kā kora dziesmās atkārtojums. Atceros kādu māsu. Viņas balss nebija nekāda teicamā. Bet „garā dziedot” viņas balss skanēja mīlīgi, patīkami un skaisti. Vēlāk šie dziedātāji, kuru nebija daudz, dziedāto vairs nespēja atkārtot. Es dzirdēju pieaugušos spriežam, ka šāda dziedāšana esot skaista dāvana, jo citās dāvanās varot gadīties kaut kas neīsts, kas vienmēr jāpārbauda. Dziedāšanā nekā apšaubāma neesot.

Nevaru teikt, ka valodu runāšana būtu notikusi bieži, un valodās runāja nedaudzi.

Kad kāds sāka svešā valodā runāt, visi klusēja. Kad runa beidzās, tad pats runātājs, jeb kāds cits tulkoja. Runas saturu pēc lūgšanu beigām pārsprieda. Runas saturs arvien bija līdzīgs praviešu mācībai. Bija aizrādījumi par rakstura vajībām, ticības un mīlestības trūkumiem un tamlīdzīgi.

Praviešu mācības noritēja tāpat. Tās bija reti. Kāda persona sāka nevis lūgt, bet runāt ar vārdiem: „Tā saka tas Kungs”, vai „Tā Kunga Gars”. Runa dažreiz iesākās ar personīgu uzrunu kādam klātesošam: „Mans dēls”, vai „Mana meita”. Runa bija atbilde uz lūgšanu, iedrošinājums, norāšana vai brīdinājums. Praviešojumi par notikumiem nākotnē bija ļoti reti. Jāievēro, ka paredzējumi par nākotnes notikumiem varēja būt gan patiesi, gan maldīgi. Atstāstīšu pāris praviešojumus, vienu patiesu, otru maldīgu.

Pozitīvais būtu šis: Mūsu draudzē bija Galēnu ģimene. Brālis Jūlija Galēns bija vairāku bērnu tēvs. Viens no viņa dēliem vēlāk bija mācītājs, Eduards Gālēns. Bija kara laiks un nezinu vairs, kāda iemesla dēļ, bet br. Jūlijs bija palicis šķirts no ģimenes, liekas, aiz frontes, otrā pusē. Māsa Natalija Galēna bija ļoti nobēdājusies par vīru un tēvu. Kādā lūgšanas stundā viņa Dievu lūgdama ļoti raudāja. Klāt bija draudzes diakons, gr. Andrejs Pusplatais. Viņam tika dots teikt mierinājumu, un tas bija šāds: „Neraudi un nebēdājies. Tavs vīrs ir ceļā uz mājām un šodien pirms saule rietēs, viņš būs šeit pie tevis un bērniem”. Tieši tā notika. Brālis Galēns tai pašā dienā atnāca pie savas ģimenes. Jāpiezīmē, ka br. Pusplatam gara manifestācijas notika ļoti reti. Dieva vārdu viņš sludināja parastā veidā. Bet katrā ziņā, šāds dievišķs paziņojums cēla ticību ne vien Galēnu ģimenē, bet visiem, kas par to zināja. Bet šādi notikumi bija reti.

Atmodas laikā ir bijuši arī negatīvi un pat neglīti gadījumi. Vienu tādu, ļoti spilgtu, no savas dzīves man atstāstīja viens brālis, draudzes kopējs, krietns ticīgais un darbinieks Brazīlijā. „Biju jauns puisis Latvijā pirms izbraukšanas no tās. Mūsu draudzē bija diezgan daudz visādu praviešu mācību. Starp citiem, kas praviešoja, bija divas māsas. Es kļuva par viņu praviešojumu upuri. Viena praviete man deva pavēli, lai precu vienu no draudzes māsām, jau labi pavecu sievieti.

Lūgšanu stundās viņa neatlaidīgi mūs vārdā saukdama, it kā Dievs to pavēlētu, atkārtoti pavēlējuma sauca: „Es jūs savienoju, es jūs savienoju!” Bija otra praviete, kura cīnījās pretī: „Es jūs šķiru, es jūs šķiru!” Tā viņas cīnījās. Es biju ļoti nelaimīgs, gandrīz zaudēju ticību. Labi, ka pasteidzos aizbraukt no dzimtenes.” Šādi gadījumi un vēl neįēdzīgāki tika dzirdēti.

Praviešojumi, kas izteica kādu garīgu atziņu vai padomu, ne vienmēr saskanēja. Atceros kā daži brāļi sprieda par praviešiem un viņu konfliktu ar tādiem vārdiem: „Bet viņi tak kapājas cits ar citu kā kaujas laukā! Tā tak nevar būt, ka Svētais Gars runātu pats sev pretī...” Visi zināja, ka praviešojumiem ir jāsaskan ar Svētiem Rakstiem. Patika vai nepatika, vajadzēja darīt tā, kā Pāvils ieteica: „Bet pravieši lai runā divi vai trīs, un citi lai pārspriež.” 1. Kor. 12. 20. Bet dzīvē arvien notiek tā – ja tie citi pārsprieždami praviešojumam nepiekrīt, tad ir slikti. Pravietis vai praviete apvainojas. Pagalam ļauna lieta ir tā, ka tos, kas domā citādi, apzīmē par Svētā Gara pretiniekiem. Vissliktāk ir, ja pravieši (bieži vien pravietes) grib komandēt draudzes vadību, vai mācītāju. Pielieto pat draudus, it kā Dievs tos teiktu. Atmodas laikā visas lietas gludi negāja. Toreiz bija savas problēmas, šodien ir savas.

Bija parādīšanas. Tās tāpat bija lūgšanu brīžos. Atceros māsu Vīksni. Viņa parasti mierīgā, klusā balsī teica: „Jā, tagad ir parādīšana.” Citi klusēja un šī māsa stāstīja, ko redzēja. Parādīšanas gadījās arī citiem, bet nedaudziem. Kas tajās tika redzēts, man ir aizmirsies. No

tām, ko citās vietās daži bija redzējuši, kādas ir nodrukātas Kristīgā Draugā 1921. gadā. Tur galvenokārt bija pēdējo laiku simboliski skati un Kristus atnākšanas zīmes.

Kristīgā Draugā 1920. g. ir nodrukātas praviešu mācības – garīgās dzīves dziļākai atziņai dotas. No satura var spriest, ka šinīs rakstos ir apvienotas mācības no vairākām praviešojumu reizēm. Citādi tās grūti saprast, jo vienā un tai pašā rakstā ir runa par dažādām patiesībām un aizrādījumiem. Gandrīz katrā teikumā ir cita tēma. Pie tam, tik gari praviešojumi nekas nemēdza būt. Tas pats jāsaka par Kristīgā Balsī 1921/22. gados ievietotiem rakstiem ar virsrakstu: Svētā Gara skolā. Saturā vienmēr ir svētīšanās mācība un pareiza sagatavošanās uz Kristus atnākšanu.

Katrā ziņā, lielās draudzēs, šī laika norises bija citādas nekā mazajās. Bet cik man ir bijušas sarunas par šī laika piedzīvojumiem, liela starpība nav bijusi. Atmoda ienesa un deva ticīgiem ļaudīm atjaunotu mīlestību, gara degsmi, sirds un dzīves skaidrības meklēšanu un laicīgu upuru nešanu priekš garīgā darba. Notika diezgan daudz atgriešanās un pievienošanās draudzēm, kaut gan statistika neliecina par tik daudzu pievienošanos draudzēm, kā to mēdz izpaust. Tanī laikā daudz jaunatgriezto pievienojās arī tādām draudzēm, kurās Atmodas kustības tikpat kā nebija. Nekas nav jānovērtē vienpusīgi un pēc patikas.

Bija negatīvas parādības. Viena no tādām, varbūt pati galvenā nav jāaizmirst. Tā ir kaitīga, bet maz ievērota. Tā parādījās tad, kad daļa ticīgo saņēma harizmātiskās dāvanas. Bija tādi šo dāvanu saņēmēji (ne visi), kas paaugstinājās. Garīgais lepnums ir tikpat, un varbūt sliktāks par laicīgo. Notiek tā, ka tos, kam Gara dāvanu nav, pret tiem izturas kā pret tādiem, kas stāv zemāk un varbūt nemaz nav Dieva bērni. Kam šo dāvanu nav, tas tiek kārdināts apskaust apdāvināto, un pat cīnīties, lai aizstāvētu savu dievbērniību. Dodu tikai vienu piemēru kā ilustrāciju.

Kad sākās kaut cik iespējama sarakstīšanās ar Latviju, arvien apmainījām vēstules ar mācītāju P. Egli. Pāris pēdējās vēstulēs bija daži sāpīgi teikumi. Viņš rakstīja: „Ar brāli X mēs bērībā un jaunībā bijām sirsnīgi draugi. Kad vasaras sākumā bija jāšķiras un jābrauc uz laukiem, mēs ilgi kopā staigājām, runājām un pat raudājām. Bet tad, kad viņš saņēma valodu runāšanas dāvanu, un man tādas nebija, viņš palika tik lepns, ka ar mani vairs negribēja ne runāt, ne satikties. Atmoda mūs izšķīra...” Ir ievainojumi, kas sāp vēl pēc 50 gadiem. Ja nu lepna is neko nav izlabojis, kā tad ir?

Šāda šķiršanās nav individuāla vien. Sašķeļas draudzes un pat savienības. Tas notiek visā pasaulē. Pie tam, sliktākais ir tas, ka šķiršanās notiek it kā Svētā Gara dēļ. Kunga un Pestītāja Jēzus dēļ tas nemēdz tik daudz notikt. Notiek gan, starp neatgrieztiem un pestītiem, bet ne starp draudžu locekļiem un draudzēm. Ir tā, ka šāda parādība nesaskan ar apustuliskās svētības vārdiem: „Kunga Jēzus Kristus žēlastība, un Dieva mīlestība un Svētā Gara sadraudzība lai ir ar jums visiem!” 2. Kor. 13.13. Bet vai šī sadraudzības Gara dēļ nenotiek šķelšanās? Ir jāsalīdzinās dzīves laikā. Ja nē ...

Katrā ziņā Atmodas laika norises visur nebija vienādas. Kur no paša sākuma tika ievērota savaldīšanās un kārtība, nekā sliktā nebija. Turpretim tur, kur katram impulsam tika dota pilna vaļa, bija notikumi, kas Atmodai godu nedarīja. Trokšņainas sapulces, kur cits citu pārkliedz, visi reizē sauc dažādus teikumus un sauļus, nekārtība ir liela. Tā notiek vēl šodien arī citās zemēs (Brazīlijā), kur uz kaimiņu sūdībām ir jānāk policijai un jāieved kārtība. Ir arī dažas jūtīgas personas, kuras nonāk nervu krīzē un ir jāievieto dziedināšanas iestādēs. Harizmātiskās dāvanas skar vairāk jūtīgus cilvēkus, nekā tos, kuri garīgās patiesības uzņem un dzīvi vērtē ar Dieva dotu prātu. Tos nevada sajūsma vien, un tie ir, kuri uztur stabilu darbu

draudzēs un misionē.

Kā īsti garīgais darbs Latvijā būtu veidojies, ja nebūtu bijusi izceļošana uz Brazīliju, nezinām. Varam domāt, ka ar laiku viss būtu bijis īsti labi. To var vērot no rakstiem Kristīgā Balsī šo gadu gājumos. Kas nepilnīgs vai neīsts, ar laiku būtu zudis un Atmodas nestā svētība turpinātos. Tādas cerības bija. Lai būtu kā, caur izceļošanu Atmodas kustība un garīgais darbs smagi cieta. Varētu teikt, ka Latvijā tanī laikā izveidojās trīs grupas. (Līdzībā teikts.). Viena tāda, kura nepiekrita Atmodas laika mācībai par Svētā Gara saņemšanu kā atsevišķu aktu, pēc jaunpiedzimšanas. Palika pie uzskata, ka tas, kurš piedzimis no Gara ir gars. Turpināja garīgo darbu „tēvu garā”. Otro grupu veidoja izceļotāji uz Brazīliju. Par trešo grupu varētu uzskatīt Latvijā palikušos ticīgos, kuri joprojām centās paturēt Atmodas laika uzskatus. Dāvanas gan beidzās, bet palika cerība, ka tās atkal būs. Bija draudzes ar nosaukumu Atmodas draudze, žurnāls Atmoda. Bija Atmodas nams. Noorganizējās Otrā Baptistu Draudžu Savienība, kuras dzimšanai par iemeslu nebija atmodnieku uzskati vien, bet arī citi iemesli. Tāpat kā visas Atmodas kustības pasaulē ar laiku izbeidzas, tā notika arī Latvijā. Palika iegūtās svētības. Dievam patika savus ļaudis apvienot. Jāievēro, ka visādos laikos notiek individuālas atgriešanās un pestīšana nekad nebeidzas. Par to gādā Dievs. Caur Kristu ir dots apsolījums, ka tiem, kuri ies pa visu pasauli, sludinās evaņģēliju, kristīs un mācīs ļaudis turēt visu, ko Viņš ir pavēlējis, Viņš būs klāt ikdienas līdz laikmeta galam.

Izceļošana uz Brazīliju.

Meklējot pēc pašas pirmās izceļošanas idejas sākuma, esmu noteiktā pārliecībā, ka tā ir dzimusi 1919. gada sākumā. Iesākums bija vienā no pirmās atmodnieku grupas sanāksmēm Mateja draudzes telpās minētā gada janvāra mēnesī, mācītāja J. Inķa vadībā. Par šo sanākumi rakstīju jau iepriekš, sakarā ar atmodnieku grupas padoma meklēšanu pie māc. Inķa. Par vienu no šīm sanāksmēm, kurā bija dots izceļošanas praviešojums, man personīgi, pārrunās ar Inķi, viņš vairākas reizes stāstīja. Biju jau vairākus gadus nodzīvojis Brazīlijā, labi iepazīties ar viņu, un mūsu attiecības bija labas, pat draudzīgas. Ne vien par izceļošanu, bet arī par baptistu darbu Latvijā pirms tās, viņš man daudz stāstīja. Par pirmo izceļošanas praviešojumu mēģināšu izstāstīt ar paša Inķa vārdiem:

„Bija lūgšanu brīdis, kurā uz ceļiem lūdzām Dievu kopā ar saikaviešu un līderiešu brāļiem. Vēbers lūdza Dievu un sāka runāt citā valodā. Man par lielu pārsteigumu tā bija portugāļu valoda. To zināju tāpēc, ka no jaunībā pavadītā laika Brazīlijā, es jau vienu daļu no vārdiem sapratu. Visu nesapratu, tikai to, ka kaut kas bija par tālu ceļu, dziedāšanu, lūgšanu un darbu svešā zemē. Pēc šīs runas bija tulkojums ar šādu saturu: Man (Dievam) ir nodoms vienu daļu no saviem paklausīgiem bērniem izvest uz tālu zemi. Tur priekš jums būs viens liels uzdevums. Tādēļ pēc diviem vai vairāk gadiem jums vajadzēs doties ceļā. Bija vēl kaut kas par paklausību, pacietību un apsolījumiem.”

Inķis gluži visu neatcerējās, teica, ka pārsteigumā bija vairāk ievērojis tikai izceļošanas paziņojumu. Viņš man sacīja, ka tanī brīdī ļoti šaubījies par izceļošanas iespēju, jo šī sanākums notikusi boļševiku valdīšanas laikā. Nekāda ceļošana nav bijusi iespējama. Interesanti atzīmēt, ka pēc šī praviešojuma pagāja pāris gadu un par izceļošanu vairs nekas nebija ticis domāts un runāts. Izceļošanas doma atdzīvojās tad, kad mācītājs Inķis, ievēlēts Novaodesas draudzē Brazīlijā 1921. gada septembrī atvadījās no Mateja draudzes un aizceļoja.

Kā īsti izceļošanas doma otrureiz radās, par to nekas nav zināms. Atmodas kustība

Latvijā turpinājās pēc Iņķa aizbraukšanas. Tās iespaidā bija vairāki garīgi darbinieki. Turpinājās valodu runāšana un praviešu mācības. Zināms ir tikai tik daudz, ka 1921. gada beigās un 1922. gada sākumā, vairākās vietās Latvijā, ir bijuši aicinājumi praviešu garā, lai ticīgie ļaudis dodas ceļā. Pie tam, kā ir stāstīts, šāds skubinājums esot ticis dots arī tādās vietās, kur agrāk par to nekas neesot bijis zināms. Vai tā patiesībā bija, toreiz nav ticis noskaidrots, un tagad tas vairs nav iespējams. Garīgi sakustinājumi lielās pārmaiņās laicīgā un politiskā dzīvē, ieskan arī reliģiskā laukā.

Nekāda liela, atklāta izceļošanas propaganda nav notikusi, sevišķi dievkalpojums nē. Par to, kā vēlāk tika stāstīts, attiecīgie praviešojumi un skubinājumi ir bijuši mazākās lūgšanu sapulcēs. Atklāti par to nav sludināts, bet kā mēdz teikt „draugs draugam” to klusām teica. Varbūt tieši šī noslēpumainība bija visiespaidīgākā. Tā kā nekas nepaliek apslēpts un slepens, tad par izceļošanu visi zināja, debatēja un izšķīrās – braukt vai nebraukt. Visi braucēji nebija ar Atmosdas dāvanām apveltīti ļaudis. Brauca arī tādi, kam bija citas intereses. Neaizbrauca arī visi Atmosdas ļaudis, kam vēl kādu laiku bija valodu un praviešu mācību dāvanas. Vienu no tādiem atceros Līderes draudzes sludinātāju Jāni Skrabu.

Ar viņu tiku personīgi par izbraukšanu runājis. Viņa domas bija tādas, ka Dievs katram dod pārlicību, vai ir jābrauc, vai nē. Aizbraucējus viņš nenopēla, jo saprata, ka visiem nav vienāds dzīves ceļš. Tā noskaņoti bija daudzi.

Ja izceļošana būtu notikusi lēnāk, vairākos gados un mazākās grupās, tā nesaceltu nekādu troksni. Bet tā bija steidzīga un radīja tādu iespaidu, ka kavēties ir bīstami, ir steidzīgi jābēg, jāglābjas. Bija dzirdamas domas, ka žēlastības laiks izbeidzas, evaņģēliju Latvijā vairs nesludinās un ļaudis vairs neatgriezīsies. Tieši šī doma bija maldīga. Otra bija tāda, ka Kristus atnākšana būs klātesošās paaudzes laikā. Uz to attiecīgi jāsagatavojas un to nevar labi izdarīt pasaulīgu un neticīgu ļaužu vidū. Ziņa par sarkano pūķi nebija pati galvenā. Tā bija kā kāds pielikums pie cēlākiem motīviem. Tieši šis pielikums izrādījās tāds, kas pēc ilgāka laika piepildījās. Tas nebija izceļošanas galvenais motīvs, bet kā kāds piedēklis. Protams, vēlāk, Brazīlijā tas labai daļai izceļotāju bija liels gandarījums.

Ja runa ir par praviešojumiem, kuri tanī laikā bija par bezdievju briesmām, uz to, ka Eiropai, sevišķi Latvijai, nākotne ir bezcerīga, tad varbūt šeit ir vieta atzīmēt kādu citu, tieši pretēju praviešojumu. Tāds bija ticis dots Rīgā vienam garīgam darbiniekam. Par to stāstīja tad, kad izceļošana bija jau beigusies. Tikai par to runāja maz, daudzi to nemaz nezināja. Atceros gandrīz vārdu pa vārdam, jo tas bija īss: „Notiks tā, ka lielā krievu tauta kādā dienā nokratīs komunisma jūgu, un pēc tam to vairs uz saviem pleciem neņems.” Šis praviešojums neiegāja tautā, par to daudz nerunāja un drīzi aizmirsā. Kas to zināja, nesaprata, kā tas varētu būt ar diviem tik pretējiem praviešojumiem, jo Dieva Gars tak runā patiesību. Varbūt, ka šodien, pēc 70 gadiem varam par to padomāt. Vai piepildīšanās būtu bijusi tikai laika jautājums? Dieva ceļi un domas tak ir augstākas par mūsējām. Vai nav gudrāk un labāk turēties pie Jēzus vārdiem: „Nav jūsu daļa, zināt laikus, vai brīžus, ko Tēvs nolīcis savā pašā varā!” Ap. d. 1.7. (Vecā tulkojumā teikts: Jums nepieklājas! Vai dažreiz neesam nepieklājīgi?..)

Tieši lielā steiga bija tā, kas radīja uztraukumu tautā. Sacēla izbrīnu un sadusmoja valdību. Radās grūtības baptistu darbam, jo draudzes zaudēja daudz locekļus. Dažas draudzes pārdeva lūgšanu namus, un zaudēja arī tādus, kas bija uz aizbraucēju privātas zemes. Daudz ko būtu bijis iespējams nokārtot lēnākā gaitā. Pašiem ieceļotājiem būtu bijis vieglāk iesākt dzīvi jaunajā kolonijā. Daudzi ir teikuši par kādu izceļošanas organizēšanu, bet ja tāda būtu

bijusi, tad tiešām kaut kas būtu saorganizēts. Lielā un trauksmainā steiga liecina pretējo. Vismaz no Inča puses tādas nebija. Bet viņam jau neklausīja arī tad, kad viņš deva padomu, lai kāda mazāka grupa papriekš iebrāuktu un vietu kaut cik sagatavotu. Tie varētu uzcelt kādas apmešanās ēkas, nokārtot vajadzīgo apgādi, u.t.t. Bet no tā nekas neiznāca.

Pirmās trīs ģimenes: Rudziņa, Veinberga un Rimša, iebrāuca Brazīlijā 1922. gada augusta mēnesī. Otra grupa, 28 personas iebrāuca septembrī, bet oktobrī jau pirmā lielā grupa – 453 personas. Šī grupa iegāja Vārpā jau 1. novembrī 1922. gadā. Tai drīzi sekoja citas grupas. Jāzina tas, ka pirmajiem iebrāucējiem vispirms vajadzēja iepirkt zemi, kura vēl nemaz nebija zināma. Jāatrod, jānovērtē, jāiepērk.

Lielo uzdevumu, atrast un iepirkt zemi, pirmie iebrāucēji paveica saziņā ar dažiem Novaodesas saimniekiem. „Izlūkot zemi” viņiem līdz brauca Jānis Inčis un Jūlijs Malvess. Malvess bija žurnālists un ierēdnis Sanpaulas pavalsts zemkopības sekretariātā (Ministrijā). Malvesam bija nācis zināms caur diviem „senlatviešiem” – Ernestu Grinbergu un Pēteri Šausu, kuri strādāja mežos, par neaizņemtām zemēm. Tās bija Sorokobanas dzelzceļa tuvumā. Tā bija tagadējās Vārpas apkārtnē, tai laikā neapdzīvota, mūža mežs. Uz turieni aizbrauca 13 personu grupa: Jūlijs Malvess, Jānis Inčis, Pēteris Veinbergs, Miķelis Rimša, Roberts Rudzītis, Jānis Krūze un Pauls Ceipe. Novaodesieši bija: Augusts Malvess, Eduards Liekniņš, Vilis Liekniņš, Jānis Peterlevics, Teodors Eiduks un viens brazīlietis, mērnieks. Šī grupa uz turieni brauca septembra mēnesī 1922. gadā, tikai 6 nedēļas pirms lielās grupas iebrāukšanas... Pēc vairākām dienām grupa atgriezās Novaodesā. Domas dalījās, daži atrada vietu par labu, citi par nepiemērotu. Vēl uzzināja dažas citas, tās bija tuvāk pilsētām, bet ļoti dārgas. Bija nelielas un būtu jāpērk vairākas, bet tas nozīmētu izklīšanu, kuru neviens negribēja. Lūdza Dievu un nolēma iepirkt apskatīto meža zemi, jo tā bija vislētākā un uz vairāku gadu nomaksu.

Par šo lēmumu vairākas reizes sarunājos ar mācītāju Inči. Viņš man pastāstīja sekojošo: „Mēs bijām lielās grūtībās. Nezinājām, cik atbrāucēju būs. Nezinājām, cik naudas iebrāucējiem būs zemes pirkšanai. Nenoliedzami, zeme, kur tagad Vārpa, bija vislētākā. Pie tam, tur varēja arī vēlāk pirt cik gribēja. Par iebrāucēju varbūtējo skaitu, kas noteiktu zemes lielumu, mums bija kāda nojauta caur vienu praviešojumu. Praviešojumā bija tādi vārdi: Braucēju skaits būs drusciņ vairāk, vai drusciņ mazāk, 2200. Jūs viegli atminēsiet: divi divi un divas nulles. Pie tā, kā iespējamā palikām.” Jāpaskaidro, ka noteikta iebrāucēju skaita nezinām. Ticamais, pēc aprēķina bija 2223.

Sākt dzīvi mūža mežā! Pateikt viegli, izdarīt grūti. Jau nocirst un kaut cik notīrīt nelielu laukumiņu, nav vienkārša lieta. Tas bija steigšus jāizdara, lai varētu uzcelt kādas audekla teltis. Jāiekārto pajumte priekš virtuves un produktu glabāšanas. Tagad jābrīnās, cik īsā laikā to varēja paveikt. Visi nebija jauni un spēcīgi. Bija arī bērni. Gribot negribot jāatzīst, ka šis sākums vien jau bija Dieva brīnums. Ja vēlāk vārpieši lepojās ar mūža mežā paveikto, tad viņiem uz to ir pilnas tiesības. Atceros, ar kādu lepnumu Latvijā par savas saimniecības sākumu kāds stāstīja: „legājām lielajā muižas mežā. Pakārām kulīti ar maizi un pavalgu egles zarā. Līdām līdumu un pēc daudz gadiem no barona nopirkām to, kas mums tagad ir!” Vienalga kur, līdumnieki ir cienījami ļaudis!

Ir daudz dzirdēta kritika par to, kāpēc mūža mežā un kāpēc jāpērk slikta zeme. Kā tāds, kurš esmu Latvijā bijis zemnieka dēls, pazīstu dzīvi Latvijā un tagad Brazīlijā, varu teikt to, ko atrodu par zemnieku dzīves sākumu Vārpā. Parniecīgo kapitālu zemes pirkšanai jau rakstīju. Bet nenoliedzami, Brazīlijā toreiz ar maz līdzekļiem un pat bez naudas, visizdevīgāk

dzīvi sākt bija tieši mūža mežā. (Tagad tādu izdevību vairs nav.) Tiesa, nocirst mežu un nodedzināt līdumu, nav viegla lieta. Bet kad tas ir padarīts, tad atliek kaut vai ar kādu nūju iespiest zemē bedrīti un iemest kukurūzas vai rīsa sēklu. Vieglāk smilšainā zemē nekā cietā mālā. Iestādīt dažas dobes batātes vai mandiokus, nav grūti. Pirmajos gados nezāļu ravēšana, kas ir grūtākais darbs, tikpat kā nav vajadzīga. Mežā priekš būvēm koka materiālu netrūkst. Ja tādas vajag sagādāt tur, kur ir jau gatava zeme, tad tas ir gandrīz neiespējami. Pilsētu tuvumā mežu nav. Transports ir ļoti dārgs. Mežā tādu problēmu nav. Būvēm pietiek, un kolonijas amatnieki pagatavo mēbeles no vislabākā materiāla. Līdumnieks ir apmierināts ar dzīves iesākumu kaut kādā būdā.

Rakstot par izceļotājiem, nevar atstāt nepieminētu vienu lietu, kas dara godu vienai daļai ceļinieku. Tie bija daļa turīgāko ļaužu, kuri palīdzēja tiem, kam naudas bija ļoti maz, un pat nebija. Tādu brāļu mīlestības darbu spēja darīt tikai tādi, kuri nolika mantas mīlestību un mīlēja tuvāko. Viņi tiem, kam nebija iespējams maksāt ceļa naudu, to samaksāja. Kopš pirmās dienas jaunajā dzīves vietā, mežā, visiem vajadzēja sagādāt pārtikas produktus, kas bija jāpērk tuvākās dzelzceļa stacijas pilsētiņā un fazendās. Kam bija bijis maz naudas jau ceļa maksai, tam tādas vairs nebija nemaz. Lai visiem būtu ko ēst, tad tie kam nauda bija, to iemaksāja kopīgā kolonijas kasē. Notika tā, kā ir rakstīts: „Kam bija daudz, netapa bagāts, kam bija maz, netapa nabags.” 2. Kor. 8.15. Vēlāk, kad apstākļi uzlabojās, daži centās devējam atlīdzināt, cits to nedarīja. Dažs devējs atmaksu gaidīja, varbūt bija sarūgtināts, cits par to vairs nedomāja. Bet tādu, praktisku mīlestības pierādījumu var dot tikai tādi, kam sirdī ir augstākas vērtības nekā laicīga manta. Trūkumā un badā neviens nenonāca.

Dzīvi sākot, visi turējās kopā. Darbus organizēja jau kopš pirmajām dienām. Bija jācērt līdumi, jābūvē ceļi un tilti, jāceļ pirmās, kopīgās ēkas. Ar saliktiem līdzekļiem nopirka tvaika katlu, ierīkoja zāģētavu un dzirnavas. Naudas palika arvien mazāk. Bija jādomā, kur to nopelnīt. Tuvumā tādas iespējas nebija. Tad kolonijas vadība saziņā ar zemkopības sekretariātu noorganizēja iespēju strādāt kafijas fazendās. Strādnieku grupas bija vairākas, no 30 – 100 strādnieku katrā. Tai laikā kafija skaitījās Brazīlijas zelts, un strādnieki kafijas laukos pelnīja labi. Darba kontrakts katrai grupai bija kopīgs. Darbs, kaut neierasts, nebija grūtāks par to, kas bija kolonijā palikušajiem līdumniekiem. Viņi nebija vientuļi. Bija pašiem sava virtuve, sava sabiedrība, dievkalpojumi, koris. Pats tiku izjautājis bijušos fazendu strādniekus, kurus sastapu pēc savas ieceļošanas Brazīlijā 1946. gadā. Visi atzina, ka darbs bijis neierasts un vajadzējis ievingrināties, lai to veiktu, bet nevienu nesastapu, kas būtu sūdzējies par kādu verga darbu. Visi kaut cik apmierinoši nopelnīja, atgriezoties Vārpā, varēja maksāt par zemi, iegādāties kādus mājlopus un darba rīkus. No darba fazendās viena daļa Vārpā vairs neatgriezās, daļa iebrauca Novaodesā, kur sākumā strādāja uz rentētas zemes, vēlāk nopirka savus īpašumus un palika uz pastāvīgu dzīvi. No Novaodesas kādus 15 km atstatu ir vieta, kuru sauc par Areijām. Tur apmetās laba grupa, nodibināja draudzi un nopirka savu zemi. Tagad gan tur vairs latviešu nav.

Nevien uz fazendām, uz Sanpaulas pilsētu aizgāja laba grupa jaunu sieviešu. Tās strādāja par mājkalpotājām un virējām. Tolaik šādam darbam bija labas izdevības un peļņa. Ticīgās latvietes bija šādās vietās meklētas un iecienītas kā uzticamas personas. Daudzas vairs neatgriezās Vārpā. Pievienojās arī daži brāļi. No šīs grupas radās Sanpaulas latviešu baptistu draudze.

Pa šo laiku Vārpas zeme bija izmērīta un sadalīta atsevišķās saimniecībās. To caurmēra lielums bija apm. 25 ha. Bija paredzētas zemes amatniekiem, kuru platība bija 2,5

ha. Kolonijas centrā apbūves gabali bija apm. 5000 kv. metru lieli. Tos gan vēlāk vienu daļu sadalīja mazākos.

Mērniecības darbu izdarīja diplomēts mērnieks, ieceļotājs, Alfrēds Treijs. Viņam palīdzēja topogrāfs Ernests Mellums. Mērniecības darbs mūža mežā ir grūts, un pie mērniecības strādāja 18 vīru grupa.

Pēc pabeigta mērīšanas darba bija jāierāda katram nākošam saimniekam sava zeme. Varēja rasties nemiers, jo viena daļa jauno saimniecību bija tālāk no kolonijas centra. Tiem, kas to iegūtu, būtu dažas neērtības. Otrkārt, zeme visur nebija vienāda. Zivjupes tuvumā zemes kvalitāte bija labāka. Pie pāris strautiem, kas šķērsoja koloniju, bija labāk – ganības pie ūdens. Tālāk zeme bija smilšaina, sausāka, jārok dziļas akas. Vienojās tā, ka tie, kuri bija vairāk maksājuši kolonijas kasē, varētu izvēlēties. Kas to nebija darījuši, saņemtu savu zemi caur izlozi. Citas izejas nebija un visumā šis nokārtojums ļaudis apmierināja. Pie tam, daži ar izvēles tiesībām nebija tās izmantojuši. Tik tālu nu bija, ka varēja sākt ierīkot un kopt katrs savu saimniecību.

Tieši tad, kad šķita, ka viss ir nokārtots, notika kaut kas negaidīts, kas satrauca prātus un sirdis. Zemes pārdevēja īpašuma tiesības tika apstrīdētas, jo bija radies kāds cits, kurš bija sācis tiesas prāvu, lai atgūtu savu īpašumu. Ja iepriekšējais zaudētu, vienai daļai no Vārpas būtu jāiziet. Pēc kāda laika bēdām, tomēr uz valdības rīkojuma pamata viss nokārtojās. Abiem strīdus vīriem vajadzēja tikt galā pašiem savā starpā un kolonistus likt mierā.

Jāpaskaidro, ka šādi notikumi atkārtojas vēl šodien. Tas notiek tur, kur ir bijušas neaizņemtas zemes, bez noteikta īpašnieka, neapdzīvotas. Uzņēmīgs cilvēks liek kaut cik aptuveni nomērīt un aprakstīt robežas lielākam zemes gabalam un to reģistrē attiecīgā apgabala zemes grāmatu nodaļā par savu. Attiecīgās iestādes paviršības dēļ gadās, ka otrs izdara to pašu. Vēlāk tiesājas un dažreiz pat notiek slepkavības. Tas gan šodien ir tālu neapdzīvotos štatos. Vēl tagad atgadās, ka kāds fazendas īpašnieks sāk kārtot īpašuma dokumentus, kaut gan tur ir jau dzīvojis viņa tēvs vai vectēvs. Vārpas gadījumā varēja pazaudēt gandrīz pusi kolonijas, jo abi pretnieki savā laikā nebija skaidri aprakstījuši vienu robežu. Bet Vārpas zemes pārdevējs bija tik godīgs, ka kaimiņam trūkstošo zemi atdeva no savas zemes citā vietā. Latvieši bija pirkuši pārliecībā, ka visa zeme ir pārdevēja likumīgs īpašums, jo pirkšana notika attiecīgā valdības iestādē. Bēdu laikā ļaudis meklēja Dieva palīdzību lūgšanās un tās tika paklausītas.

Palma.

Daudzi ir dzirdējuši par tādu kopīgu saimniecību ar nosaukumu Palma. Daži to pazoboja par komūnu vai kolhozu. Bet tā bija nopietna un cienījama organizācija. Viņa radās tā: Drīzi pēc ieceļošanas vairākas personas izteicās, ka viņiem neinteresē atsevišķa zeme un saimniecība. Starp tādiem bija nedaudz ģimenes, bet labs skaits neprecētu ļaužu – vieninieki. Ievērojot šādu domu, mācītājs Inķis bija izteicies piekrītoši un teicis, ka varētu būt pat vairākas kopīgas saimniecības, varbūt četras, pa kādām 50 personām katrā, un katrai grupai 50 alkēru (125 ha) zemes. Par to bija diezgan liela interese. Mācītājs Nikolajs Kvāše jau kafijas fazendu laikā bija apzinājis vienu iespējamo grupu. Pārrunās Vēbers savukārt bija izteicies domu, ka labāk būtu tikai viena grupa, lielāka un spēcīgāka saimniecība. Par paraugu vajadzētu ņemt apustulisko ideālu, kur viss bija kopīgs un dalībnieki bija viena sirds un dvēsele. Ap.d. 4. 32. Jāpiezīmē, ka pats Vēbers Palmā neiegāja, bet kopa pats savu mazo saimniecību.

No Vārpas teritorijas atdalīja 300 alkērus (750 ha) kopsaimniecībai. Palmā iestājās apm. 350 personas. Starp tām bija mācītāji: Andrejs Kļaviņš, vēlākais kopsaimniecības vadītājs, Jānis Inķis, Arvīds Eichmanis un Nikolajs Kvāše. Valdības iestādēs kopsaimniecība tika reģistrēta kā Evaņģēliska korporācija Palma (Corporaçāo Evangelica Palma). Kopsaimniecībā bija ļaudis ar visdažādākām spējām. Tehniķi, lopkopji, zemkopji, dažādi amatnieki, garīgi darbinieki. Uzcēla labus, kopīgus dzīvokļus, iekārtoja zāgētavu, dzirnavas, mandioku miltu fabriku. Izveidoja priekšzīmīgu lopkopību, kur bija ap 500 gaļas liellopu, 200 slaucamas govīs, ražoja iecienīto Palmas sviestu, kuru sūtīja uz Sanpaulu. Bija vistkopība, biškopība, zīdkopība. Bija kopīga virtuve un ēdamzāle, kur vēlāk arī man bija dažreiz prieks, tikt ielūgtam uz garšīgu maltīti. Ēdiens bija visiem vienāds, kuru daži nesa un ēda mājās. Lielākus lēmumus pieņēma pilsapulce, pārējo kārtoja vadības grupa.

Naudā visiem ik mēnesi maksāja nedaudz. Gada beigās, pēc rēķinu noslēgšanas, izmaksāja lielāku summu. Palma nebija peļņas uzņēmums. Ideāls bija garīgās dzīves un darba veicināšana. Palmā notika dažādi kursi, kuru laikā kursantiem un skolotājiem deva brīvu uzturu un dzīvokli. Uz kursiem sabrauca kursanti un skolotāji no citurienes. Sākumā kursanti bija latvieši un krievi, vēlāk brazīlieši. Saziņā ar Riodežaneiras baptistu garīgo semināru tika noturēti vairākgadīgi teoloģiskie kursi, kur vairāk kā 20 gadu laikā tika sagatavoti labs skaits garīgu darbinieku, mācītāju brazīliešu draudzēm. Kursus vadīja kāds no Riodežaneiras semināra profesoriem, palīdzot citiem kvalificētiem skolotājiem. Kursu laiks bija viens mēnesis katru gadu. Šai laikā tika pasniegtas mācības un uzdevumi, kuri bija jāpaveic gada laikā un pārbaude par paveikto mājās. Palma pa šo laiku kursantus un skolotājus aprūpēja teicami.

No Palmas svētdienās un pēc iespējas citās dienās jaunie ļaudis mēdz iziet uz tuvāko apkārtni evaņģelizācijas darbā. Apkārtnes ļaudīm mācīja Bībeles patiesības, dziedāt, lasīt un rakstīt. Ar to iesākās tā sauktā Sertona misione. (Sertons – vientuļa, reti apdzīvota vieta.) Pie šīs misionērijas piedalījās arī citas Vārpas draudzes. Palmā ierīkoja spiestuvi, no kuras daudz gados iznāca Kristīgs Draugs un otrs žurnāls krievu valodā. Drukāja traktātus. Kalendārus un pat dažas grāmatas. Redakcijā bija mācītāji J. Inķis, K. Grigorovičs, Arvīds Eichmanis un G. Dobelis.

No Palmas 1944. gadā izgāja neliela grupa brāļa Ernesta Dundura vadībā uz Gaibu, Bolīvijas pierobežā. Tas bija iesākums Rinkonas misionērijai. Pirmajiem iesācējiem drīzi pievienojās mācītājs Arvīds Eichmanis ar dzīves biedri Alidi un pulciņš citu darbinieku. Rinkonu atbalstīja vairākas draudzes un atsevišķas personas, kā māc. Jānis Augstroze ar dzīves biedri Hildu, Verners un Emilija Grinbergi, māc. Kārlis Grubers ar kundzi, pieminot tikai dažus. Par Rinkonu būtu cits stāsts, bet tā iesākums bija Palmā.

Laikam ejot jaunāki ļaudis un dažas ģimenes no Palmas izgāja dzīvot citur. Liekas, ka latviešu individuālā daba nav īsti apmierināta kopus dzīvē. Tomēr, cik vien esmu sarunājies ar tiem, kuri no Palmas ir izgājuši, nezinu neviena, kam būtu bijusi kāda sūdzība vai žēlošanās. Dzīvi Palmā visi ar labpatiku atcerējās. Varbūt, ka vairums izgājēju izgāja tāpēc, ka uz jaunu dalībnieku ienākšanu nebija ko cerēt.

Palmas iedzīvotāju skaits arvien samazinājās, latviešu ļaudis par Palmas nākotni neinteresējās, un beidzot, pēc attiecīgas sazināšanās ar Brazīlijas Baptistu Savienību, Palma tika šai Savienībai atdota ar visu inventāru. Dāvinājuma dokumentu parakstīja visi 38 Palmas pilntiesīgie biedri, apriņķa pilsētā Tupanā (Tupā) 20. augustā 1965. gadā. Savienībai bija jādod visiem bijušiem Palmas biedriem īpašniekiem dzīvoklis, uzturs un ārstēšana līdz mūža

beigām. No tiem šodien dzīvi vairs ir tikai trīs. Brazīlijas Baptistu Savienība Palmā ir uzcēlusi dažas ēkas, nometnes vajadzībām. Tās gan reti tiek izmantotas.

Atceroties Vārpas sākuma laiku, jāpasaka vēl viena lieta. No valdības puses jaunajai kolonijai netika dota nekāda palīdzība. Apriņķa valdei būtu bijis jārūpējas par satiksmes pamata struktūru – ceļiem un tiltiem. To kolonisti paveica ar saviem spēkiem. Iztaisīja ceļu uz Sapezali un Kvata. Tiltus pāri Zivjupei. Bija doti kādi mutiski solījumi no apriņķa valdes, šos darbus atmaksāt, bet tad, kad darbs bija padarīts, kādu laiku vilcinājās, dažādi aizbildinājās, un beidzot pateica, ka laiks ir notecējis. Sak, pašiem vien jums vajaga, lietojiet veseli! Vēlāk kādu laiku pat ceļus nelaboja. Tagad gan.

Mirstība.

Ir daudz dzirdēts par lielo, sevišķi bērnu mirstību skaitu. Par to ir ticis runāts un rakstīts. Kad iebraucu Vārpā, meklēju kaut ko noteiktu un skaidru uzzināt. Man izdevās dabūt un lasīt pirmo, tā saukto Pionieru kapu grāmatiņu. Tanī bija rakstīti visu no 1922. – 1924. gada beigām mirušo vārdi un vecumi. Saskaitīju un savās atzīmēs pierakstīju sekojošo: Bērni līdz 5 gadu vecumam 95. Lielāki un pieaugušie līdz 60 gadiem 30. Vecāki par 60 gadiem 41. Kopskaits 166. Sākot ar 1925.gadu mirstība bija normāla.

Mirstība nebija maza, nebija tik liela, kā to daudzina. Žēl par mirušiem, sevišķi bērniem. Bērnu miršanas iemesls katrā ziņā bija nepiemērotā barība. Tā bija rīsu un pupiņu tume. Bija arī kāda gripa, iekaisums kā miršanas cēloņi. Galvenais bija piemērotas barības trūkums. Kur lai tādu dabūtu, sevišķi pirmajā gadā. Apdzīvoti apgabali un pilsētas tālu. Tanī laikā vēl nebija tādu produktu, kā kondensēts piens un piena pulveris. Pirmā palīdzība bija kazas piens, bet tāda nebija pirmajos mēnešos. Kaza ir vienīgais piena lopiņš, kurš mūža mežā var sev atrast barību. Brazīlijas meži nav Latvijas meži, kur vietām var atrast zāli. Govis varēja ievest vēlāk, kad jau līduma zemē radās zāle un vietām jau bija iesēta. Bet arī kazas bija jāmeklē pirkst tālākās vietās, jo ne visur tādas bija. Visu varēja nokārtot tikai ar laiku, pa kuru jau daudz bērnu nomira.

Ir jautāts, vai nebūtu bijis labi, ja pirmajā gadā mātes ar bērniem būtu novietotas kādā citā vietā, varbūt pat pie veciem kolonistiem. Tie varbūt būtu palīdzējuši. Bet kas gan tādu iespēju būtu gribējis izmantot? Visi gribēja būt kopā, vienā vietā, uz ko sirdis bija noskaņotas un tā brīža garīgā izpratne un sajūsma vadīja. Pat vadošās personas neviens tik un tā neklausītu.

Smejas par to, ka Vārpā laulības dzīve esot bijusi aizliegta. Patiesība bija tāda, ka kādā vecāku sapulcē Inķis bija izteicis domu, ka nebūtu labi, ja pirmajā laikā, kamēr dzīve vēl nenokārtota, dzimtu bērni. Tāpat arī jaunie ļaudis varētu ar ģimenes dzīves sākšanu nogaidīt. Bet zobgalībai jau noder arī visprātīgākais padoms.

Nomira vēlāk daži jau pieauguši bērni un lielie. Iemesli bija dažādi. Bija tādi, kurus novājināja gremojamu orgānu parazitā. Tos nepazīna, un pat vēl šodien, neskatoties uz modernās zinātnes izmeklēšanas iespēju un zālēm, cīņa ar tiem ir grūta. Bija grūti ārstējama caureja, kas dažus aizveda kapā. Iemesls varēja būt dzeramais ūdens. Avotu ūdens ir labs, bet vēl labāk ir, ja to uzvāra un atdzesina. Aiznests ūdens līdumā un darba vietā sasilst. Kad slāpst, mēdz daudz dzert. Tas ir bīstami. Ziemeļzemju ļaudīm, iebraucējiem ir ļoti jāuzmanās. Pirmie iebraucēji dus Pionieru, vēlāk lielajos kapos pie Vārpas centra.

=====

Izceļotāju saime sastāvēja no visdažādākiem ļaudīm. Bija izglītotas personas, bija ar mazu un pat nekādu izglītību. Bija turīgi un mazturīgi. Bija pie fiziska darba pieraduši un tādi, kas to nekad nebija strādājuši. Pārmaiņa bija liela. Ir arī novērots, ka tādi, kuri dažādu motīvu dēļ atstāj dzimteni un dodas svešumā, ir patgalvīgi ļaudis. Kas mīl mierīgu dzīvi, ir pacietīgi, paliek savā mājā un dzimtā zemē, lai dzīve būtu grūta vai viegla. Savu dabu svešumā līdzī aiznes arī ticīgi ļaudis. Īstā daba sevi parāda vēlāk, jaunajos apstākļos. Izceļošanai var būt savi īstie motīvi, un var būt pseidomotīvi. Īstos redz tikai pēc kāda laika.

Esmu sarunājies ar daudziem ieceļotājiem. Viena daļa bija vēlējusies Brazīlijā tikt pie sava īpašuma. Viens no tādiem man teica: „Kas tad es Latvijā biju? Pliks bārenis, pie svešiem ļaudīm uzaudzis. Kalps biju un saimnieks nekad nebūtu. Bet tādām man gribējās būt un tagad esmu.” Citi bija cerējuši uz vieglāku zemnieka dzīvi siltā zemē. Daži tādi no Vārpas drīzi aizgāja. No fazendām Vārpā neatgriezās. Visvairāk tādu aizgāja uz Novaodesas apkārtni. Sākumā strādāja uz rentētas zemes, vēlāk nopirka savu. Kādus 15 km no Novaodesas ir vieta, kuru sauc par Areijām. Tur zemi iepirka laba grupa latviešu. 1930. gadā tur nodibināja baptistu draudzi ar 45 locekļiem. Bija savs lūgšanas nams, koris, sv. skola. Tāpat kā citur no šīs grupas gandrīz visi aizgāja uz citām vietām. Tātad, bija iebrucēji, kuri gribēja iegūt savu īpašumu, dažādu motīvu dēļ. To varēja saprast un uzzināt tikai vēlāk, ne iebrucēšanas laikā.

Bija jauni ļaudis, kam gribējās redzēt dienvidzemes. Zīmīgi par to starp citiem izteicās viena ļoti cienījama garīga darbiniece: „Man nekādas atklāsmes nebija. No bērna dienām es sapņoju par tādu zemi, kur nav ziemas, kur ir daudz augļu un puķes zied cauru gadu. Kad radās izdevība, es braucu citiem līdzī.” Viņa tāda nebija vienīgā un pēc manām domām daudz garīgāka par citiem, kuri sevi par augsti garīgiem turēja.

Citi brauca līdzī saviem radiem, labiem draugiem un to vēlāk vaļsirdīgi pateica. Līdzbraucēji bija bērni, kuri brauca līdzī vecākiem. Viņiem nekādas izvēles nebija. Vecākiem līdzī atbrauca, Brazīlijā uzauga un te ir viņu dzimtene.

Lielais vairums klausīja savai iekšējai dziņai un pārliecībai, kuru pamatā bija praviešojumi par izceļošanu. Cik tā katram bija stipra, to vēlāk pārbaudīja sākuma grūtības un neizdevības. Kas nebija pietiekoši spējīgs izturēt pārbaudījumus, sarūgtinājās un pat apšaubīja savu aicinājumu. Vainoja kolonijas vadību. Ar laiku visu pārdzīvoja un samierinājās. Daži pat aizbrauca atpakaļ uz Latviju, bet tādu bija ļoti maz. Man ir jautāts: „Cik varēja būt tādu, kas stipri pastāvēja savā aicinājumā un bija apmierināti pat grūtībās?” Grūts jautājums, bet uzdrošinos teikt, ka tādu bija vismaz divas trešdaļas. Tie bija varonīgi ļaudis ticībā un darbos.

Tiem, kas kritizēja izvēli pirkt Vārpas zemi, ir taisnība un nav. Jau paši pirmie pircēji atzina, ka būtu bijis labi, ja spētu iegūt labāku zemi un izdevīgāku vietu. Bet kā jau zinām, tas nebija iespējams, jo naudas bija ļoti maz. Pirkt Vārpas zemi bija vienīgā iespēja. Teic, ka Vārpas zeme ir neauglīga. Tam var daļēji piekrist. Bet upes tuvumā tā ir laba. Un pāris pirmos gadu desmitus bija puslīdz laba visur. Īsā laikā ļaudis sagādāja lopus un putnus. Bija slaucamās govīs, kurām nevajadzēja ne sienu, ne salmu, ne cietas kūtis kā ziemeļzemēs. Vienkārša pajumte lietus laikā un slaukšanas reizē, bija visa iekārta. Sausā laikā dažas piedevas – spēkbarība. Bija labi organizēts kooperatīvs un pienotava. Sviestu pārdeva Sanpaulā. Uz pienotavu brauca ik rītus, tāpat kā tanī laikā Latvijā. Vistkopība bija pa spēkam pat vientuļām sievietēm. Samērā īsā laikā, nedaudz gados dzīve bija stabila. Šodien to vairs

nevarētu. Vārpā vēl ir pāris desmit ģimeņu. Vārpieši nodarbojas ar zemes riekstiņu ražošanu, zīdkopību, nodod pienu Tupana pilsētas pienotavai, kura to ik dienas Vārpā savāc. Kāpēc tik daudzi ir citur aizgājuši? Šo jautājumu var diezgan pamatoti atbildēt, un atbilde būtu šāda:

Ekonomiskā dzīve un iekārta nekur pasaulē nestāv uz vietas. Salīdzinājumā tā šodien ar agrākiem gadiem ir pavisam citāda. Īsi sakot, šodien mazām saimniecībām un uzņēmumiem ir grūti pastāvēt. Rūpniecības uzņēmumi cenšas apvienoties, un to dara pat tādi, kuri ir diezgan lieli. Tas notiek ne vien nacionālā, bet pat starptautiskā mērogā. Ar lauksaimniecību ir tāpat. Mazas saimniecības maz atmaksājas. Piemēram, graudu ražošanu gandrīz visur veic lielas saimniecības, kur katra ir lielāka par visu Vārpu. Tur atmaksājas iegādāt tehniku, ķīmiskos mēsļus, selekcionētu sēklu utt. Vistkopībā šodien ir atlikušas lielas organizācijas, kurām pašām ir savas fazendas graudu ražošanai, mehanizēta barības sagatavošana ar skaitļotāju kontroli, savi tehniķi, veterinārārsti utt. Ir pašiem savas kautuves un saldētavas. Ražo miljoniem olu dienā un milzu skaitu gaļas putnus. Apgādā pilsētas tirgu, eksportē uz arābu zemēm un citur. Šādi uzņēmumi kontrolē tirgu un mazie ražotāji pelna maz un reizēm nekā. Ir jāmeklē citas dzīves vietas un nodarbošanās. Gan paliek daži „mazie” uz vietas, maizīte ir, bet sevišķi jaunatne iet citus ceļus.

Jaunie iemācas kādu amatu, nobeidz studijas, dzīvo pilsētās un laukos paliek maz. Kaut gan dzīve pilsētās daudziem nav nekāda spožā. Pilsētā tā liekas vieglāka un patīkamāka. Pie zemes ilgāk ir palikuši novaodesieši, bet arī ne visi. Aiziešana no laukiem nav ar latviešiem vien. Nav arī Vārpas problēma. Pēdējos gadu desmitos uz Brazīlijas pilsētām ir aizgājuši miljoniem cilvēku. Piemēram, Sanpaulas pilsēta dažos gadu desmitos izauga par milzeni. Pilsētas centrālā daļā iedzīvotāju skaits ir 10 miljonu cilvēku. Tuvākās pilsētiņas, kādas bija visapkārt, ir saaugušas ar centru un robežu vairs nav. Tā sauktā Lielā Sanpaula (Grande Sao Paulo) skaita pāri par 15 miljonu iedzīvotāju¹. Pēc iedzīvotāju skaita trešā lielākā pilsēta pasaulē. Viss mainās, un maiņas skar arī latviešus, no visām kolonijām. Un no Vārpas.

Esmu rakstījis par laicīgo dzīvi, bet vēl gribu kaut ko teikt par garīgo. Nevaru noklusēt savu pārlicību par to, ka tieši Vārpas ieceļotāju zeme vēlāk izrādījās par vienreizīgi izdevīgu vietu misionēra darbam. Tas notika pašiem ieceļotājiem nezinot, jo to, kas notika vēlāk, neviens nevarēja paredzēt. Lielā apkārtnē nedaudz gados tika apdzīvota. Tuvumā dzima spāniešu, krievu, vācu, ukraiņu un gagauzu kolonijas. Abās Vārpas pusēs – 18-20 km attālu jau bija dzelzceļi un jaunas pilsētas.

No Vārpas izgāja evaņģēlisti uz visām pusēm. Jauno pilsētu jaunie iedzīvotāji bija atstājuši savas tradicionālās ģimenes un sabiedrību. Tādi ir daudz vieglāk sasniedzami ar evaņģēlija vēsti. Daudzās pilsētās šodien ir baptistu draudzes, kuru pirmie misionāri bija Vārpas ļaudis. Var droši teikt, ka otru tik labu, stratēģisku vietu misionēri nekur citur nebūtu atraduši. Kaut gan, mežā ieejot, viņi par misioni vēl neko nedomāja, Dievs to jau zināja. Dievam Viņa valstības uzplaukums ir dārgāks par cilvēku laicīgās dzīves labumiem. Ja Vārpa savu misionēru uzdevumu ir izpildījusi, tad viss ir labi, kaut ar pašai Vārpai jāpaliek mazai un neievērotai.

Atskatoties pagātnē, pilnīgi jāpiekrīt tam, ka izceļotāju uzdevums bija misionēru darbs. Tas iesākās lēnām, jo vispirms vajadzēja apgūt valodas zināšanas. Bet jau ar trūcīgo prasmi jauni ļaudis gāja uzmeklēt vietējos iedzīvotājus. Lasīja evaņģēliju, izskaidroja. Mācīja

¹ Brazīlijas Ģeogrāfijas un Statistikas Intitūta 1995. gada cenzs: Sanpaulas centra daļas iedzīvotāju skaits: 10 063 000, „Lielā” Sanpaula (Metropolē) 15 316 000.

dziedāt garīgas dziesmas un Dievu lūgt. Dzima Sertona misione, kuru atbalstīja Vārpas draudzes un Sanpaulas latviešu draudze. (Sertons – reti apdzīvota, vientuļa vieta.) Par šo misioni ir apraksti Kristīgā Draugā, pirms kara izdevumā. Vēlāk visi, kas vēlējās kopīgi palīdzēt misionē darbam Brazīlijā un Rinkonā, apvienojās Brazīlijas Latviešu Baptistu Apvienībā. Šis darbs, kaut gan tagad mazāks, vēl tiek darīts. Par to ir informācijas pēc kara laikā izdotā Kristīgā Draugā. Šis Draugs gan tagad reti savus lasītājus apciemo. Visumā jāsaprot, ka latviešu ticīgie savu laiku Brazīlijā nav veltī nodzīvojuši. Tas jāsaprot par visiem, arī pirmajiem ieceļotājiem pagājušā gadsimta beigās. Starp tiem ir bijuši daudzi cienījami evaņģēlisti un mācītāji, un no šo ieceļotāju pēcnācējiem vēl tagad tādi ir. Latviešu baptistu vārdam Brazīlijā ir cieņa un laba slava.

Kas attiecas uz latviešu baptistu draudžu dzīvi Brazīlijā, tad tā ne ar ko neatšķiras no draudzēm Dzimtenē. Kad 1946. gadā iebraucu Brazīlijā un iepazinājos ar latviešu baptistu draudzēm, biju dievkalpojums, es neatradu nekādu starpību starp dievkalpojumiem Latvijā un Brazīlijā. Biju Vārpas draudžu dievnamos un sajutos tāpat kā dievkalpojums Latvijā, piem. Mateja vai Āgenskalna baznīcās Rīgā. Cik dzirdēju sludinātājus, visi pauda Dieva vārdu tādā pat atziņā kā Latvijā. Bija gan jau pagājuši 24 gadi no 1922. gada ieceļošanas. 1947. gada novembra pirmā svētdienā tika svinēta ieceļošanas 25 gadu jubileja. Tanī kā dalībnieki vēl bija visi ieceļošanas laika mācītāji, atskaitot Andreju Pinčeru, kurš bija Vārpas draudzi vadījis gandrīz 10 gadus. Viņš bija ticis aicināts uz Novaodesu, kur nokalpoja tikai vienu gadu. Saslima un aizgāja mūžībā. Jubilejas svētki bija kupli, jo Vārpa vēl bija ļauzu pilna un viesu bija daudz. Mācītājs J. Inķis lasīja referātu par latviešu ieceļošanu Brazīlijā. Savādi bija, ka viņš runāja tikai par pirmajiem ieceļotājiem Brazīlijas dienvidu štatos pagājušā gadsimta beigās. Par ieceļotājiem Vārpā neteica nekā. Netiku viņam par to vēlāk neko jautājis, bet domāju, ka viņš negribēja sevišķi izcelt otro iebraukšanu kā kādu vienreizēju nopelnu, kur ļaudis būtu kā Ābraāms ceļojuši nezinot, kur nonāks. Tādi drīzāk bija 1892. gada ieceļotāji, kuriem gan Brazīlija bija sveša. 1922. gadā tā vairs nekāda sveša nebija. Inķis, man šķita, gribēja, lai neaizmirstu pašus pirmos ieceļotājus cienīt. Tie bija jau daudz darījuši misionē laukā. Bija nepieciešami par tiem kaut kas jāsaprot, lai visus ciešāk vienotu sadraudzībā.

Aizvadīto 25 gadu ceļš nebija bijis necik ērts un patīkams. Laicīgi un garīgi šis ceļa posms bija bijis grūtību un pārbaudījumu laiks. Laicīgo ir vieglāk saprast, jo viss ir it kā rokām taustāms. Garīgā dzīvē un cīņā daudz kas ir grūti ieraugāms un dvēseļu ienaidnieks dara visu, lai prātus jauktu un vienību ārdītu. Bet Dievs savus ļaudis glābj un svētī. Ticīgo draudžu dzīve nekur un nekad nav vienmēr brīnišķīga un spoža. Baptisti ir brīvi ļaudis. Draudžu darba kārtošānā, sludinātāju izvēlē visiem ir tiesības teikt savu vārdu un dot savu balsi. Iesākot ar jauniem ļaudīm pusaudžu gados līdz visvecākiem locekļiem. Raksturi, atzišana, dzīves uzskati un vēlmes nav visiem vienādi. Ja tā ir jau draudzēs, kuras jau gadiem ilgi pastāv vienā vietā, un kur jau tēvi un vectēvi ir piederējuši, kā gan lai lietas kārtojas jaunā kolonijā un draudzē, kurā ļaudis ir sabraukuši no malu malām, ar nevienādu izcelsmi un ieradumiem ... Ir jāpaukt labam laikam, lai kaut cik visi būtu vienoti. Tāds darbs gan laikam būs visur līdz laikmeta galam.

Ieceļotāju garīgās dzīves sākums visiem nebija bijis vienāds. Mēs zinām, ka par baptistu top caur sirdsprāta maiņu, atgriešanos un jaunpiedzimšanu. Pie visa tā liela nozīme ir sludinātājiem, evaņģēlistiem, varētu teikt „garīgiem tēviem”. Tāpat arī pestīšanas vēsts pasniegšanas veidam. Daudzi top par ticīgiem ļaudīm, kad viņu dvēseles tiek aizrautas ar jūsmīgu sludināšanu, kā tas mēdz notikt atmodu laikā. Vēlāk nāk atplūdi, kuri jāpārvar un

jāpastāv. Skarbā dzīve daudzus smagi pārbauda. Citi top par ticīgiem caur vēsa prāta un atziņas pārlicību, kura tāpat salauž veco dzīvi un dara par jauniem radījumiem. Arī tādiem vēlāk ir jāpārdzīvo pārbaudes brīži, jo Dieva ceļus ar auksta prāta slēdzieniem vien nevar ne izprast, ne izskaidrot. Lai pastāvētu ticībā, katram cīņa ir savādāka, tikpat savāda, cik īpatnēja ir katra indivīda dvēseles uzbūve. Pie visa tā dvēseļu kopējiem ir liels uzdevums un atbildība.

Cik īpatnējs ir katrs draudzes loceklis, tikpat īpatnēji ir garīgie darbinieki. Ar to nav teikts, ka viņi jāšķiro labākos vai sliktākos. Bet daži savā starpā kā locekļi un darba biedri ir viens otram tuvāki, citi ne tik tuvi. Visiem jāmeklē citam citu saprast un sastrādāt. Ļoti liela patiesība ir arī tā, ka ne visi draudzes ļaudis pie viena un tā paša darbinieka spēj atrast sev garīgu celsmi. Tas sevišķi spilgti izteicas tādā garīgā kopā kā Vārpas ieceļotāju draudzē tās sākumā. Bija jāpaiet kādam laikam, līdz kamēr visas ilgas un vēlmes kaut cik saskaņojās. Dievs arī to izdarīja ar tiem, kas Viņam paklausīja.

Ilgas pēc Atmodas pavasara skaistuma vēl arvien pastāvēja. Bija vēlēšanās atgūt seno sajūsmu un garīgās dāvanas. Bet tās bija apklusušas. (1. Kor. 13.8.) Starp darbiniekiem bija kādi, kas karsti vēlējās, lai visu to atgūtu, un pat citiem pārmeta nespēju vēlreiz atsaukt Atmodu. Vienā darbinieku sanāksmē kāds no Atmodas laika darbiniekiem pārmeta Vārpas draudzes mācītājam, ka viņš neprotot Atmodu atjaunot. Mācītājs Eichmanis sacīja: „Es jums atdodu visas tiesības. Iztaisiet Atmodu!” Piedāvājumu nepieņēma ne tas, kas teica pārmetumus, ne arī cits kāds. Debates izbeidzās.

Gandrīz visi darbinieki bija sapratuši, ka visas atmodas nav vienādas. Dievs sūta tādu Atmodu, kādu Viņš grib. Atmodu cilvēki nevar nokopēt. Nevar Dievu tā lūgt: „Kungs, sūti mums Atmodu, bet tādu, kādu mēs gribam!” Atmoda nav vienīgi tā, kad lieli pulki tiek kustināti un aizrauti. Atmoda ir arī tad, kad kaut vai vienu pašu cilvēku Dievs uzmodina un pestī. Tāda ir visur, kur vien kāds piedzimst no jauna.

Nav tā, ka Atmodas laikā šaurie vārti kļūtu platāki un pa tiem varētu vieglāk ieiet Dieva valstībā. Kas viegli ieiet, viegli aiziet. Cilvēkam Dieva priekšā ir jāsalūst un jātop par cīnītāju un krusta nesēju līdz mūža galam.

Vārpā bija četras baptistu draudzes. Lielākā bija sauktā Centra draudze. Otrā draudze bija radusies Centra draudzes un tās vadības nesaskaņu dēļ ar mācītāju Kārli Kraulu. Viņa vadībā no Centra draudzes aizgāja ap 120 locekļi un nodibināja Otro draudzi. Pēc nedaudz gadiem mācītāja Kraula vadībā tika nodibināta brazīliešu draudze, un Otrās draudzes locekļi pievienojās Centra draudzei. Pitangeiras un Palmas draudzes bija organizētas praktiskā nolūkā – šīs vietas bija patālu no Centra un bija izdevīgāk sanākt kopā tuvāk savai dzīves vietai. Tagad, 1995. gadā Pitangeiras un Palmas draudžu vairs nav, jo nedaudzie šo draudžu locekļi pieder Centra draudzē. Ir vēl viena krievu draudzīte un bija pentakostu draudze, kura savu darbību ir izbeigusi. Vārpas Centra draudzē garīgais darbs tagad norit portugāļu valodā.

Mācītājs Jānis Inķis.

Tā kā par J. Inķa personu un darbu ir radikāli pretēji spriedumi, un viņš tomēr ir latviešu baptistu darbinieku saimē viena no lielākām personībām, tad par viņu ir jādod plašāks apraksts. Domājot, runājot un rakstot par 1922./23. gada izceļošanu uz Brazīliju, nevar paiet viņam garām. Par viņu ir runāts un rakstīts kaut kas labs un slikts. Varbūt tik daudz slikta kā par viņu, nav rakstīts ne par vienu latviešu baptistu darbinieku. Tā kā esmu bijis tuvu viņam, viņa pēdējā dzīves posmā, tad turu par savu pienākumu atstāt savu liecību par viņu, vienalga, vai kāds tai tic, vai netic. Latviešu baptistu saimē viņš ir atstājis dziļas

pēdas Latvijā un Brazīlijā. Viņa personība paliek sveša tiem, kas par viņu domā un spriež tikai sakarā ar izceļošanu 1922./23. gadā. Viņa devums latviešu baptistiem bija liels jau pirms šīs izceļošanas. Inķis ilgu gadu bija bijis Rīgas Mateja draudzes mācītājs. Bija Latvijas baptistu draudžu Savienības priekšnieks un laikrakstu redaktors. Draudžu dziesmu grāmatās ir daudz viņa sacerētu un tulkotu tekstu. Viņa raksti bija teicami literāros izdevumos. Viņš bija iecienīts darbinieks. Bet tad viņš kļuva par nopeltu un notiesātu vīru. To, ko varu par viņu teikt un rakstīt ir tas, ko pats esmu redzējis un dzirdējis.

Kad ieeju Novaodesas kapsētā, netālu no ieejas, galvenā celiņa labā pusē ir kaps ar vienkāršu, baltu krustu. Uz tā ir rakstīts: Jēkabs Inķis, 69 gadi vecs. Tas viss par viņu. Nedaudz tālāk ir melna granīta piemineklis ar uzrakstu: Jānis Inķis. Mācītājs, dzejnieks, rakstnieks. Pirmajā kapā ir apbedīts tēvs, otrajā dēls. Par Jēkabu Inķi ir ziņas 1913. gadā izdotā, J. Rīsa sarakstītā latviešu baptistu vēstures grāmatā sekošais: 1865. gadā Skatrē kristīti divi brāļi, Grīģis un Jēkabs Inķi no Virgas, vēlāk plaši pazīstami sludinātāji. (130. lpp.) Jēkabs bija Lielezeres, Pampaļu un Reņģu draudzēs. Inķa vadītās sapulces dalībnieki Lielezerē, skaitā 13 no Kuldīgas pilstiesas sodīti ar 12 dienu cietuma sodu un 15 rīkstēm. Jēkabs Inķis bijis slims un savu sodu izcietis, kad kļuvis vesels. (112. lpp.) Jēkabs Inķis ir darbojies Liepājā, Nācaretes jeb Liepājas 1. draudzē 1875. gadā. (109. lpp.) Viņš 1897. gadā no Novgorodas ieceļo Brazīlijā, kur viesojās viņa dēls Jānis, sūtīts no Rīgas Mateja draudzes. (275. lpp.)

Savas dzīves beidzamos gadus Jēkabs Inķis nodzīvoja Novaodesā un dus tās kapsētā ar dēliem Jāni un Richardu, un meitu Nataliju. Uz mācītāja un Kristīgās Balss redaktora A. Klaupika lūgumu, Jānis Inķis par savu ģimeni un bērnību ir interesanti aprakstījis ASV izdotā Kristīgā Balsī, 1952./53. gadā. Kam ir iespējams dabūt šo gadu Kristīgo Balsi, ieteicu izlasīt šo aprakstu. Tanī atspoguļojas latviešu baptistu dzīve pagājušā gadu simteņa beigās.

Tā kā par Jāni Inķi ir arvien dzirdēts un lasīts kaut kas negatīvs, pirms turpinu par viņu rakstīt, gribu dot divus pozitīvus atzinumus. Abi ir no cienījamiem latviešu baptistu darbiniekiem. Viens no mācītāja un Semināra direktora Jāņa Rīsa. Otrs no ilggadīgā Latvijas Baptistu Savienības prezidenta, mācītāja Augusta Metera.

Kad mācījos seminārā, dažreiz gadījās, ka direktors J. Rīss paaicināja uz atsevišķu sarunu kādu no semināristiem. Tā bija kaut kas līdzīgs pārbaudei, lai tuvāk pazītu seminārista spējas un domu pasauli. Direktors parādīja kādu problēmu, kāda var gadīties draudzē un jautāja: „Ko Jūs kā draudzes mācītājs šādā gadījumā darīsīt?” Pārsteiguma momentā bija grūti kaut ko teikt, bet katrā ziņā, šāda izjautāšana rosināja domāt un bija audzinoša.

Savienības namā bija Savienības padomes sēžu zāle. Vidū garš galds un apkārt krēsli. Apsēdāmies un Rīss mani izjautāja. Par ko tai reizē bija, neatceros. Kad saruna beidzās, piecēlāmies, lai izietu. Bet direktors vēl apstājās un sacīja: „Es novēroju, ka Jūs arvien paskatījāties uz Dr. Freija ģīmetni. Ko Jūs par viņu domājat?” Freija ģīmetne bija palielināta un pielikta pie sienas, galda galā virs Savienības prezidenta krēsla. Es teicu, ka man nav bijusi izdevība viņu personīgi pazīt, bet domāju, ka viņš ir liela personība. Rīss sacīja: „Tur blakus vajadzētu likt vēl viena cienījama darbinieka ģīmetni, bet tagad to nevar.” Kad jautāju, kas tas būtu, viņš stingrā balsī sacīja: „Mācītājs Jānis Inķis!” Saprātu itin labi, kāpēc Inķa ģīmetni nebūtu bijis gudri likt goda vietā. Tieši tanīs dienās Jaunākās Ziņas katru dienu bija turpinājums no Jūlija Lāča romāna „Mūža meža maldi.” Par Rīsa domām es biju ļoti pārsteigts, jo biju lasījis kādu rakstu, kurā Rīss bija ļoti apstrīdējis Inķa domas par izceļošanu un viņa nākotnes skatu. (Kristīgā Balss № 18, 1922. g.) Bet labi sapratu, cik ļoti Rīss Inķi cienīja. Ja kāds cits man to būtu stāstījis un pats to no Rīsa nebūtu dzirdējis, arī es tai laikā

neticētu. Kaut kas līdzīgs, ne tik spilgts, vēl pāris reizes gadījās.

Otru atzinumu atrodu mācītāja A. Metera grāmatā „Piezīmes par manu dzīvi”. Rakstot par atmodas kustību Latvijā, Meters raksta par J. Inķi sekošo: Var šaubīties, vai šī kustība mūsu draudzēs kaut cik plašākā mērā ieeju būtu atradusi, ja viņai jau pašā šakumā nebūtu pieslēgjis Rīgas Mateja draudzes mācītājs Jānis Inķis. Viņš bija vairākus gadus bijis Savienības prezidents, bijis Savienības laikraksta redaktors, devis daudzas vērtas dziesmas Mūsu dziesmu grāmatai, un vēl daudzējādā ziņā viņš bija persona, kuru mūsu draudzēs daudzi bija gatavi labprāt uz klausīt. Nostājoties šīs, līdz tam mūsu draudzēs neparastās kustības priekšgalā, Inķis pavēra tai ieeju mūsu draudzēs, bet viņam ir nenoliedzami nopelni šīs kustības ievadīšanā attiecīgi veselīgā gultnē un viņš kā daudz piedzīvojis baptistu vadonis izsargāja to no dažādām iespējamām galējībām. Zīmīgi, ka līdz tam Inķis mums bija pazīstams kā viens no krasākiem cīnītājiem pret vasarsvētku kustību. Viņa raksti laikrakstā Avots bija vilkuši šai jautājumā ļoti noteiktas līnijas. („Piezīmes par manu dzīvi.” 39./40. lpp.)

No savas puses varu aizrādīt, ka tik pat stingra, baptistiska nostāja ir vēlākos Inķa rakstos Kristīgā Draugā, pēc ieceļošanas Brazīlijā.

Ir tādas personas, kuru ārējais izskats iedveš cienību. Inķim tāds bija. Viņa staltais augums, nopietnā un izteiksmīgā seja, pētošais acu skatiens un dimdošā balss, lika ikvienam sajust to, ka satiekas ar stipru personību. Varbūt tie, kuri nebija viņam labvēlīgi, juta šī vīra pārākumu. Tāda sajūta viņus kaitināja. Inķim gan bija arī labsirdīgs humors un spēja, teikt draudzīga iepriecinājuma vārdu. Tādu iespaidu no viņa mantoju kopš pirmās satikšanās Brazīlijā 1946. gadā. To tādu pat, nemainītu, paturēju līdz viņa mūža galam.

Lai tiem, kas viņu nav pazinūši, kaut cik palīdzētu saprast Inķa dalību 1922./23. gada izceļošanā, ir labi par viņa dzīvi zināt, sen pirms šī izceļošana notika. Ar Brazīliju Inķis iepazinās 1897. gadā. Evaņģēliskā Rīgas Misiones Biedrība, kuras ceļojošais evaņģēlists Inķis bija, viņu bija sūtījusi apmeklēt jaunās latviešu baptistu kolonijas Brazīlijas dienvidu štatos. Sūtītāju vēlēšanās bija, lai Inķis palīdzētu jaunajiem kolonistiem kārtot draudžu darbu un dot vajadzīgos padomus. Sagadījās, ka Inķim laimējās šinī laikā sagaidīt savu tēvu Jēkabu ar ģimeni, kuri kopā ar citiem ieceļotājiem iebrauca Brazīlijā no Ļubines kolonijas, Novgorodas apkārtnē, Krievijā. Dabīgi, ka, braucot atpakaļ uz Latviju, viņam bija sajūta, ka Latvijā viņš no savas ģimenes ir šķirts. Brazīlijā palika vecāki, brāļi Edvards un Richards, māsa Natalija un Konstance. Pats Inķis vēlāk teica, ka kopš tā laika Brazīlija esot viņa „sapņu zeme”.

Daži domā, ka Inķis jau no tā laika sākot ir taisījis propagandu, lai ļaudis brauktu uz Brazīliju. Saprotu, ka to viņš nedarīja. Bet viņš esot rakstījis žurnālā Avots un Freija izdotā Ģimēļu Kalendārā par šo zemi. Esot arī daudz ko stāstījis. Kāpēc tā esot darījis? Jā, bet ko citu lai viņš būtu darījis? Ja viņš uz ilgāku laiku bija ticis sūtīts uz Brazīliju, Misiones Biedrība maksājusi izdevumus, vai tad būtu bijis normāli, ja ļaudis neko nejautātu un viņš nekā nestāstītu? Sūtītais darbinieks tak bija ticības un tautas brālis kolonistiem svešumā. Dzejnieka jūsmīgā daba tur saskatīja arī kaut ko skaistu. Vai tad stāstot par līdumniekiem, būtu bijis jāstāsta tikai par sviedriem un grūtībām? Paši tā laika ieceļotāji bija omulīgi ļaudis un prata sastapt grūtības ar labu gribu un cerību. Es vairākus no viņiem, jau vecus, satiku šeit, Novaodesā, un, sarunājoties par viņu piedzīvojumiem, viņi līdumnieku laikus atcerējās ar sajūsmu, prata visur atcerēties kaut ko jocīgu. Kāpēc lai Inķis to sagrozītu tiem, kas Latvijā viņu izjautāja? Domāju, ka visu viņš nerādīja rožainā krāsā vien. Tas nebija viņa dabā. Otru reizi Inķis iebrauca Brazīlijā 1911. gadā, atceļā no Vispasaules Baptistu savienības kongresa ASV. Šinī reizē viņš otru reizi apmeklēja Santakatarīnas un Riograndedosul latviešus un jauno

latviešu koloniju Novaodesu Sanpaulas štatā. Ši laikā Novaodesā darbojās viņa brālis Richards. Vēlāk Dr. Richards Inķis bija profesors Riodežaneiras baptistu seminārā. Latviešu valodā iznāca viņa grāmata „Kam mēs ticam”. Jāņa Inķa ceļojumi un ģimenes saites palīdz labāk saprast viņa interesi par Brazīliju.

Uzmanīgi pārskatot tālāko notikumu norisi, var redzēt, ka kopš pirmā praviešojuma par izceļošanu, dota 1919. gada janvārī, līdz 1921. gada sākumam, šī ziņa un doma bija apklususi. Divi klusēšanas gadi! Tā uzpeld 1921. gadā, sakarā ar J. Inķa aizbraukšanu no Latvijas. Inķis bija ticis ievēlēts par mācītāju Novaodesas latviešu baptistu draudzē, un šīs draudzes aicinājumu pieņēmis. Var pieņemt, ka paša Inķa piekrišanai izceļot, bija divi iemesli: viens, jau aprakstītās radu saites Brazīlijā, un otrs – jau minētais praviešojums par tā Kunga paklausīgo bērnu izceļošanu.

Meklējot kādas ziņas par 1919. un 1920. gadu, nevar atrast neko, kas liecinātu par kādu izceļošanas kustības sagatavošanu. Prātus sakustināja Inķa aizbraukšanas vēsts 1921. gadā. Viņa atvadīšanās sapulce Mateja draudzē notika šī gada 14. augustā un aizbraukšana 18. augustā. Atvadīšanās sapulce aprakstīta Kristīgā Balsī № 3, 88.- 93. lpp. Šīs sapulces aprakstā nav nekādas zīmes par kādu izceļošanas praviešojumu un citu ticīgo braukšanu uz Brazīliju. Inķa runas atreferējumā ir tikai kāds teikums par to, ka vēl vajadzēs lasīt misioneres ziņas nākotnē. Ka tās būtu no Brazīlijas, nav teikts. Tur domāta misionere vispārējā un parastā nozīmē. Pārlasot sapulces aprakstu, paliek iespaids, ka te ir tikai viena darbinieka dzīves un darba vietas maiņa. Bet Inķa aizbraukšana sakustināja un atdzīvināja praviešojumu par izceļošanu.

Mana pārlicība ir tā, ka Inķis nebija lielās emigrācijas vadonis. Viņš bija tās piekritējs, un tā ir liela starpība. Pazīstot Inķi, varu sacīt, ka viņš bija tāds cilvēks, kas tad, kad atzina kādu lietu par labu, ar visu sirdi, ar visiem spēkiem un sajūsmu par to stāvēja, cīnījās un upurējās. Tā bija viņa dalība izceļošanas kustībā. Ja viņš būtu bijis šīs kustības vadonis, tad katrā ziņā viņš kaut ko būtu jau laikus organizējis un devis savus padomus. Vienīgi tad, kad kāds viņam ko jautāja, viņš atbildēja. Tieši tas, ka izceļošanai vadoņa nebija, liecina, ka izceļotājus vadīja kāda iekšēja nojauta, un viņiem bija pārlicība, ka tā ir Dieva aicinājums. Pie tam, Inķis pats nebija pravietis, bet tanī laikā ticēja praviešiem.

Kā teikts – Inķa aizbraukšana prātus sakustināja. Par tādu sāka interesēties daudzi citi. Ja kāds Inķim ko jautāja, viņš atbildēja. Viņš neslēpa savas domas par iespējamo bezdievju varas atgriešanos Latvijā. Ne vien to, bet sakarā ar praviešojumiem par žēlastības laika izbeigšanos un Kristus tuvo atnākšanu. 1921. gada sākumā viņam bija vēstuļu apmaiņa ar dažiem brāļiem, kuri apjautājās par viņa braukšanas iemesliem. Par to viņš nesludināja. Raksturīga ir kāda viņa vēstule vienam brālim, kurš par šīm lietām jautāja.

„Rīgā, 18. aprīlī 1921.

Dārgais br. J. Oš!

Nupat pārnāca br. P. Baumanis, kuru sūtīju Jūs apciemot un pārnesa man Jūsu sveicienus. Jūs interesējaties par manu aizbraukšanu. Tā notiek uz nepārprotamiem mājieniem no augšienes. Bābeles dienas ir skaitītas. Eiropai vairs nav palīdzams. Izrēķināšanās stunda ir sītusi. Sarkanais pūķis dara savu pēdējo. Arī tas Kungs steidzas uzmodināt un gatavot savus izredzētos. Mūsu draudzes Latvijā piedzīvo vēl nekad neredzētu pie mums Sv. Gara izliešanos. Caur praviešu liecību mums klusām tiek zināms darīts, ka Grattan Ginnesa novērojumi saskan ar patiesību, un tiek atklāts, ka Dievs nodomājis savus ļaudis izglābt no pūķa rīkles, tos izvedot uz citu zemi, lai tie netiek samaitāti ar bezdievīgiem,

jo no viņa puses līdz šim piedzīvotais esot tikai priekšspēles. Jums šī priekšspēle ir dārgi maksājusi, un Jūsu ieskatos par komunismu esmu pilnīgi vienis prātis. Vienreiz viņus esmu redzējis, un paldies Dievam, ka otrreiz man viņus vairs nebūs jāredz. Svētā Gara izliešana sagatavos Kristus brūti, Viņa patieso draudzi uz Viņa atnākšanu, kuru bez šaubām piedzīvosim šīnī paaudzē. Jo Israēla valstība nupat sāk nodibināties mūsu acu priekšā, viņa aicināšana zemišķīga – mūsu debesīga. Mēs tam Kungam iesim pretī gaisā. Gudrās jumpravas ieies, ģeķīgās paliks aiz durvīm. Laiks ir iepirkties eļļu – saņemt Svēto Garu, kas tiem tiek nepārprotami dots ar visām līdzejošām zīmēm, kā apustuļu laikos.

Kristus draudze, mosties, atraisi kakla saites, nokrati pīšļus! Tavs Ķēniņš nāk! Pagānu laikmets ir galā. Tie apcietinājas. Israēls stāv uz plāna. Neredzēti un nedzirdēti notikumi pasaulē to visu apstiprina. Tādas jausmas pilda manu dvēseli un rāda man ceļu. Varbūt vēl divi, trīs gadi, un evaņģēlijam vairs nebūs vietas mūsu tautā. Lai tas Kungs apgaismo arī Jūsu sirdi un prātu!

Ar sirsnīgu sveicinājumu, Jūsu J. Inķis.”

Šī vēstule skaidri parāda Inķa uzskatus 1921. gadā. Vēstulē var viegli ieraudzīt trīs galvenos paredzējumus. Pirmais ir tā sauktais Sarkanais Pūķis. Boļševiku vara, kas pēc gandrīz 20 gadiem, asiņainā Eiropas kara laikā sagrāva daudz tautu, arī Latvijas neatkarību. Paredzējumu par Sarkanu Pūķi nevar uzskatīt par maldīgu. Tāds atnāca. Otrais paredzējums, ka Kristus atnākšana notiks klātesošā paaudzē, nepiepildījās. To nevar atzīt par pareizu, jo Kristus atnākšanu neviens nezina, tā māca Bībele. Trešais paredzējums par to, ka pēc diviem vai trim gadiem mūsu tautā evaņģēliju vairs nesludinās, arī nepiepildījās. Un tas nebija pareizs, jo ar visām lielām grūtībām, evaņģēliju Latvijā sludināja un tagad sludina. (Tai laikā paredzējumi, ka žēlastības laiks tūlīt izbeigsies, bija parasta lieta.) Bet evaņģēliju vēl sludina un ļaudis atgriežas.

Pēc daudz gadiem ir viegli redzēt to, kas pareizs un kas nav. Bet savīļņotā laikā un savīļņotos ļaužu prātus, kas tos var izprast un negatīvo novērst? Jāpateicas Dievam par tiem, kuri tādā laikā paliek negrozāmi un uzticami tai pārlicēbai, kādu Dievs viņiem ir devis. Ja tāda ir, ka jāpaliek savā zemē, svētīgs, kas paliek. Tomēr, ir arī tā kā mācītājs Arvīds Eichmanis teica: „Dievs vienam saka: Ej!, un otram: Paliec!” Nevar citiem uztipt savu aicinājumu, jo visiem tas nav vienāds. Pats Inķis tos, kas nebrauca, gan nenotiesāja un pat turēja par mīļiem brāļiem. Ja kas pretējs ir dzirdēts, tad to ir kādi citi teikuši, ne Inķis.

Tālāko notikumu gaitu jau zinām. Inķis aizbrauca un bija mācītājs Novaodesas draudzē. Bet viņš tur nepalika. Viņam gan nebija nekāda pienākuma atstāt šo draudzi un pievienoties ieceļotājiem Vārpā. Novaodesiešiem viņa aiziešana nepatika. Bet Inķis turēja par savu pienākumu būt kopā ar Atmodas ļaudīm. Labi tas bija, jo tādā pulkā bija nepieciešami vajadzīga kāda persona ar lielāku autoritāti, lai visus varētu saturēt kopā. Garīgās un laicīgās dzīves kopšanai tur netrūka spējīgu darbinieku, bet tādu personu, kuras padomu visi (ar patiku vai nepatiku) pieņemt, būtu grūti iedomāties. Ka braucēji neizklīda pa visu plašo Brazīliju, par to var pateikties Inķim. Ja ļaudis būtu klīduši, tā būtu bijusi katastrofa. Kolonistu vidū bija daudz spējīgu personu visās dzīves nozarēs, un, kopā turoties, bija iespējams pārciest visas sākuma grūtības. Ja Inķi par viņa darbību kolonijā kritizē, tad der padomāt, cik kurš būtu gudrs bijis, ja būtu bijusi vajadzība pašam tādu atbildību uzņemt. Inķis jau nebija profesionāls kolonizators. Liela daļa neveiksmju ir jāliek uz praviešu atbildību, jo laicīgās un saimnieciskās lietās ir jālemj personām, kurām saimnieciskā dzīve nav sveša un kam Dievs uz

tām ir dāvanas devis. Ar laiku tā rīkojās un labi vien bija.

Iebraucējiem no Latvijas bija kāds ideāls, kuru viņi neaizsniedza. Var teikt, ka tas bija jauks cerības sapnis. Par to var pārliecināties, lasot kādu citu Iņķa vēstuli, rakstītu no Brazīlijas māc. Arvīdam Eichmanim, kurš vēl bija Latvijā. Vēstule ir publicēta Kristīgās Balss 15. septembra numurā 1922. gadā. Daļu no šīs vēstules šeit citēsim:

„Dievs grib dibināt jaunu atmodas centru caur draudzi, kuras locekļiem ir viena sirds un dvēsele, kā pirmā sākumā Jeruzalemē. Šis centrs iesākās pie mums Latvijā, bet tur viņa turpinājumam radās nenovēršami šķēršļi, tā no brāļu, kā no Kristus ienaidnieku puses. Bez tāda centra trūkst īstenā ugunsкура un īstenās vadības, kādēļ Svētā Gara mēģinājumi pie cilvēku sirdīm neizdodas... Svētais Gars mums iezīmējis zemi, kur centrs varētu tikt izbūvēts joprojām. Vai tāds centrs būs vienīgais pasaulē, jeb tādi būs vairāki, to mēs vēl nezinām... Šo ļaužu uzdevums nebūs sūtīt misionārus pa pasauli. Bet ļaudis nāks pie viņiem un ticēs uz Dievu to dēļ, ko tie ar savām acīm redzēs...”

Šai Kristīgā Balsī nodrukātai vēstulei seko J. Rīsa komentārs. Rīss atrod par nebībelīgu domu to, ka uzdevums nebūs sūtīt misionārus pa pasauli. Atrod arī par nepareizu, ka draudze tiek dalīta divās daļās, viena, kas būs tāda, kurai nevajadzēs sūtīt misionārus pa pasauli, bet ļaudis nāks pie tās un ticēs. Otra draudzes daļa būtu tāda, kura turpinās kopt misioni. Dzīvē vēlāk notika tā, ka pēc nedaudz gadiem Vārpa ļaudis saprata par savu uzdevumu, kopt misioni, un to darīja. Kļūdaino ieceri Dievs atņēma, pareizo parādīja un ieceļotāju draudze jeb, kā viņiem patika sevi saukt: Izvesto Draudze, čakli darīja un uzturēja misiones darbu.

Mācītājs Iņķis piedzīvoja daudz vilšanās un sāpju. Tās nerādīja tikai nelabvēļu un nicinātāju vārdi, ar kuriem izsmēja viņu un ieceļotājus. Viņu sāpināja paša kļūdainās ieceres un tas, ka bija jācīnās ar visu negatīvo, kas radās caur dažu praviešu ierosinājumiem un pavēlēm. Slikti ir tas, ka pie praviešojumiem mēdz būt klāt brīdinājumi un draudi, ka tad, kad neklausīs, nāks Dieva sods. Bet visu atbildību pēc tam uzliek vadonim. Vēlāk var redzēt, ka praviešojums maldīgs. Pati dzīve mācīja, ka ne visās lietās ir jāmeklē pravietis vai praviete. Paliek nemainīgi un pareizi Bībele un Dieva dotais veselais prāts. Bet izšķirošā brīdī ir jābaidās neapbēdināt Dieva Svēto Garu, kurš varbūt runā caur praviešiem... Nav viegli.

Bija otrs sāpju iemesls. Tas bija tas, ka ieceļotāju dvēselēs un dienīšķā dzīvē ne vienmēr varēja saskatīt iecerēto, augsto un ideālo stāvokli. Starp ticīgiem radās nesaprašanās, ķildas un citas nebūšanas, tāpat kā visur citur pasaulē. Ne jau tā, ka būtu nezin kādi ļaunumi, bet visas cilvēciskās vājības, citam vairāk, citam mazāk. Tā visur mēdz notikt pie darbiniekiem un draudzes locekļiem. Radās jautājums: kur tad paliek mūsu iecerētā Parauga draudze? Šāds jautājums ir patiesi grūts. Bija arī tādi, kuri jutās aizsnieguši pilnību. Atceros, ka vienā darbinieku sanāksmē Iņķis runāja par to, ka darbiniekiem ir jācenšas kļūt Kristum līdzīgiem pazemībā un mīlestībā. Viens no darbiniekiem pateica, ka par sīkumiem nav ko raizēties, jo lielās lietās, kā Dzimtenes atstāšanā esam bijuši paklausīgi. Vēlāk, pie pusdienu galda gadījās sēdēt blakus Iņķim. Viņš bija domīgs un kluss. Tad pie sevis nopūtās un klusām teica: „Ko tu viņam iestāstīsi, ko padarīsi? Viņš tak pār jūru ir pārbraucis!” Ir grūti, kad kaut kas augsts un skaists ir iecerēts, bet paliek tāls un neaizsniedzams.

Iņķis ir diezgan daudz rakstījis Kristīgā Draugā par garīgās dzīves problēmām. Starp tām arī par harizmātisko kustību vadītāju mācībām un dažādiem notikumiem viņu sanāksmēs. Starp šiem rakstiem bija: Saņemt Sv. Garu pēc Apustuļu darbos 2.4; „Lūgt pēc Svētā Gara”, „Kas noslāpē garīgo atmodu” u.c. Šos Iņķa rakstus var novērtēt kā konservatīvas

teoloģijas garā rakstītus. Tur ir brīdinājumi no pārspilējumiem un maldībām. Vārpā bija kādi, kas viņam nepiekrita un teica, ka Inķis ir nomaldījies no patiesības. Bet piedzīvojumi viņam bija daudz mācījuši. Jāatzīst, ka pateicoties Inķa nostājam, kolonistu garīgā dzīve tika pasargāta no ieslīdēšanas galējībās. Nošķīrās tikai nedaudzi, kuri aizgāja neceļos.

Ir kaut kas jāsaka par Inķa domām un jūtām pret Latviju, valsti, tautu un baptistu saimi. Ir netaisni viņam piedēvēt kādu naidu pret to. Viņš cītīgi sekoja laikrakstu ziņām par tautas dzīvi un baptistu žurnālu aprakstiem par draudžu un evaņģelizācijas darbu. Bija sajūsmināts par saimniecisko uzplaukumu un izglītības vadītāju centieniem ētiski-morāliskā audzināšanas laukā. Slavēja Dievu par baptistu darbu Dzimtenē un ticīgo saimes pieaugumu. Noskuma par Savienības sadalīšanos un jūsmoja par abu Savienību apvienošanos. Latvijai viņš vēlēja visu labāko. Uz Latvijas baptistu 75 gadu jubileju viņš brauca Rīgas draudžu ielūgts. Par to rakstīja Kristīgā Draugā, un tur var atrast, ko viņš par Latvijas ticīgiem domāja un juta. Latvijas vispārējās sabiedrības noskaņojums pret viņu bija noraidošs, un sakarā ar palaistām baumām, ka viņš esot ieradies ļaudis aģitēt, lai tie brauktu uz Brazīliju, viņš nepalika nodomāto laiku, bet brauca mājās. Labas atmiņas viņam palika tikai no ticības brāļiem.

Ir dzirdēts, ka Inķis esot lepni dzīvojis un iedzīvojies mantā. To var teikt citur, ne šeit, kur viņa dzīvi visi pazina. Viņa dzīvoklis Palmā bija tāds pat kā visiem Palmas iemītniekiem. Pie viena galda ēdamzālē viņš ēda kopā ar citiem palmiešiem, kur arī man dažreiz bija gods piedalīties. Inķis arī citur viesodamies nebija gardēdis. No Palmas viņš atnāca dzīvot Novaodesā. Pirmās baptistu draudzes diakonam Ernestam Krepliņam piederēja neliela lauku saimniecība. Zemi viņš izrentēja un pats strādāja mehāniķa darbu pie vietējiem saimniekiem. Krepliņš bija precējies ar Inķa meitu Emmu. Znots nebija bagāts, bet ģimene apgādāta. Inķim bija sava istaba, kurā viņš lasīja, rakstīja un gulēja. Uz mājas verandas viņš arvien sēdēja un, dabas ainavā noskatīdamies, atpūtās. Tur daudzreiz ar viņu kopā sēdēju un mūsu sarunas arvien bija par pagātnes piedzīvojumiem. Biju mācītājs draudzē, kurā Krepliņu ģimene piederēja un Inķa onkulis – tā viņu saucām, pēc iespējas piedalījās dievkalpojumos. Nē, Inķim zemes mantu nebija. Savējiem viņš pasaules mantu neatstāja. To redzēju, to zinu, to apliecinu. Un kurš katrs novaodesietis teiks to pašu.

Jāpiemetina vēl kaut kas. Kad iebraucu Brazīlijā un pirmo reizi Inķi apmeklēju, viņš mani tik sirsnīgi un draudzīgi apsvēica kā reti kāds. Ne visur un ne pie visiem to izjutu, kaut gan visi bija laipni un pieklājīgi. Inķa apsveikums man palicis atmiņā kā viens no sirsnīgākiem. Ar to tūlīt sapratu, ka viņa labvēlība nebija tikai man, bet reizē ar to, visiem Latvijas brāļiem un māsām.

Par Inķa dzīves vakaru man ir jautāts, vai tas ir tiesa, ka viņš pirms miršanas esot visu nožēlojis. Arī par to varu teikt, jo viņa dzīves vakarā biju viņam tuvākais garīgais darbinieks. Pašu izbaušanu viņš nekad nenožēloja. Viņš bija pārliecināts, ka tā bija bijusi Dieva vadība viņa un citu izceļotāju dzīvē. Nožēloja to, ka reizēm bija piekritis un klausījis dažu personu, praviešu padomiem, kuri kolonijas sākumā bija uzstājušies ar saviem padomiem. Inķis teica: „Mums vajadzēja visu stingri pārbaudīt, un man, kam bija lielākā atbildība, nevajadzēja visam piekrist un paklausīt.” Tas bija viss, ko viņš nožēloja.

Mācītājs Jāniv Inķis nomira 86 gadus vecs. Tas notika 1958. gada 15. jūnijā. Tanīs dienās biju izbraucis uz Paranas jūrmalas misioneres lauku un nebiju pie Inķa apbēdīšanas. Pēc kāda laika Brazīlijas latviešu baptistu Apvienība viņam uzlika pieminekli Novaodesas kapsrta ar uzrakstu:

Jānis Inķis
26. IV 1872. -15. VI 1958.
Mācītājs, Dzejnieks, Rakstnieks.
„Tie dus no savām darbošanām un viņu darbi
tos pavada.” Atkl. 14. 13.
Pateicīgā Piemiņā Latviešu Baptisti.

Pieminekļa atklāšanas dienā mācītājam Ģirtam Dobelim un man bija dots uzdevums teikt pieminekļa atklāšanas runas. Savu te saīsināti atstāstu, jo tā izteic manas domas par Jāni Inķi.

Jāņa ev. 1. 6-8 lasām: „Nāca cilvēks, Dieva sūtīts, vārdā Jānis. Viņš nāca liecības dēļ, lai liecinātu par gaismu, lai visi nāktu pie ticības caur viņu. Viņš pats nebija gaisma, bet nāca, lai liecinātu par gaismu.”

Augstu pāri visām lietām stāv mūžīgais un visspēcīgais Dievs. Viņš ir noteicējs par cilvēku bērnu šūpuļiem, dzimšanu, nākšanu pasaulē. Dievs valda par cilvēka gara spējām, dodams dzīves pūrā citam daudz, citam maz. Dievs piedalās cilvēku likteņos, ceļos un darbos. Dievs ir valdnieks par draudžu un tautu gara mantām. Kad Viņš dod, tad kļūstam bagāti. Dievs redz un zina mūsu vajadzības. Viņš zina latviešu baptistu vajadzības. Viņš sūta savus sūtņus. Viņš dod tiem līdz savas dāvanas.

Šis kapa akmens stāsta, ka 1872. gada 26. aprīlī nāca pasaulē cilvēks, vārdā Jānis. Dievs viņu sūtīja, viņš nāca un bija. Un Jānis Inķis tagad ir mūžīgajās mājās.

Mēs tagad stāvam pie viena no latviešu baptistu lielāko darbinieku kapa. Mums šeit nav par to jāspriež, vai pie vislielākā, jo to zina vienīgi Dievs. Man šodien ir pienākums jums kaut ko sacīt par šo Dieva sūtīto vīru, un ko lai saku? Es viņu pazinu. Esmu par viņu daudz dzirdējis. No visa tā, ko ar labu apziņu un drošu prātu varu sacīt, ir tas, ka Jāni Inķi esmu redzējis tādu, kas visumā atbilst Jēzus teiktiem vārdiem par Jāni Baptistu – Jāni Kristītāju. Lasīsim Mat. 11.7 – 11.

Jēzus iesāka runāt uz ļaudīm par Jāni: „Ko jūs esat izgājuši tuksnesī skatīt? Vai kādu niedri, ko vējš šurpu turpu šaubā? Jeb ko jūs esat izgājuši redzēt? Vai kādu cilvēku mīkstās drēbēs? Redzi, kas mīkstas drēbes valkā, tie ir ķēniņu namos. Jeb ko jūs esat izgājuši redzēt? Vai kādu pravieti? Tiešām, es jums saku, tas ir augstāks nekā pravietis. Šis ir tas, par ko rakstīts: Redzi, es sūtu savu eņģeli Tavā priekšā, kam būs Tev ceļu sataisīt. Patiesi, Es jums saku: no sievām dzimušiem neviens nav cēlies lielāks par Jāni Kristītāju, bet mazākais debesu valstībā ir lielāks par viņu.”

Ko mēs šodien esam izgājuši skatīties? Ko mēs redzam? Ko mēs zinām? Ko mēs pazīstam? Vai lielu personību? Vai apdāvinātu darbinieku? Mums parasti klājas tāpat kā Jāņa Kristītāja vērotājiem. Mēs gribam redzēt kaut ko lielu, varenu, kas apžilbina acis. Bet kaut ko lielu redzam gan.

Šeit dus vīrs, kam Dievs bija devis dzejnieka un dziesminieka dāvanas. Latviešu baptistu dzeju un dziesmu pūrā viņš ir ielocījis dažu jo krāšņu rotu. Tās patik daudz, par to domstarpību nav. Šeit dus vīrs, kam Dievs bija devis rokā čaklu un asu rakstītāja spalvu. Viņš savos rakstos ir cēlis dažu stipru pīlāri, pret kuru vēl šķīdīs dažs maldu vilnis. Par godu gaismai un patiesībai viņa rakstos ir celta dažāda gaiša bāka. Par šo gaismu dažs labs vēl nākotnē priecāsies. Šeit dus vīrs, kas bija „draudzes eņģelis” pāris gadu desmitus Mateja draudzē Rīgā un pēc tam citur. Kam patiktu kaut ko teikt par kādu nepabeigtu uzdevumu,

būtu labi padomāt, cik viņš pats ir paveicis.

Šeit dus vīrs, kam sirdī bija aicinājums – speciāls aicinājums, kāda daudziem nav. Ir jāsatasa ceļš Kristus atnākšanai pie savas draudzes. Man šķiet, ka šis aicinājums Jāņa Inča sirdī bija visspēcīgākais. Šī ceļa sagatavošana bija viņa sirds lieta. Tagad gan jautājam: vai viņš šo ceļu sataisīja? Daudzi čakli sacīs: „Nē!” Mums tomēr jāliek vērā, ka tā var arī Jāņa Kristītāja taisīto ceļu apstrīdēt. Vai tad jūdu tauta nelika Jēzu pienaglot krustā? Tad tāds bija Jāņa Kristītāja taisītais ceļš? Bet mēs ticam, ka Jāņa Kristītāja darbs nebija veltīgs. Un Jāņa Inča darbs ar nav veltīgs. Šeit dus liels vīrs, darba vīrs. Katrā ziņā, ļoti liels starp tiem, kas no latviešu mātēm ir dzimuši. Bet šeit dus vīrs, par kuru varam sacīt: viņš bija mazs. Viņu pazinu, un to apliecinu.

Viņam nebija tādu privilēģiju, kāda ir daudziem pasaulē, kritizēt un nopelt citas personas un darbus. Viņam pašam bija grūti jāstrādā. Viņam bija jāiet ceļš, kādu neviens latviešu baptistu darbinieks nebija gājis. Viņam nebija privilēģijas, aiziet no cīņas lauka, paslēpties un ļaut, lai citi iznes cīņas karstumu. Viņam nebija privilēģijas paslēpties aiz citu mugurām, lai vēji un vētras plosītu citus. Vēji plosīja tieši viņu un balināja viņa matus. Viņam dusas tikpat kā nebija.

Es viņu redzēju mazu. Vīru, kam, zemišķā izpratnē runājot, nebija laimes un nebija peļņas. Saviem pēcnācējiem viņš neatstāja zemes mantas. Šai pasaulē nabadzīgs viņš atnāca un nabadzīgs no tās aizgāja. Bagātos var meklēt citur, viņa mājas nebija no šīs pasaules.

Es viņu redzēju mazu. Dieva priekšā sūdzot pārkāpumus, lūdzot piedošanu, un to pašu darot starp brāļiem. Par viņu jāsaka: Viņš bija Dieva sūtīts cilvēks, tikai cilvēks. Viņš pats nebija gaisma, un to par sevi nedomāja un neapgalvoja. Viņš deva liecību par gaismu. Viņš bija tikai cilvēks, jā gan, bet Dieva sūtīts. Un tagad mēs stāvam pie cilvēka, Dieva sūtņa, Jāņa Inča kapa un pieminekļa.

Jāņa Inča teiktos vārdus daudzi vēl ilgi glabās piemiņā. Viņa dzejas deklamēs, drukās, lasīs. Viņa dziesmas dziedās, kamēr vien būs ticīgi latviešu dziedātāji. Mēs ceram, ka viņa piedzīvojumus daudzi darbinieki liks vērā, un tiem būs viņu darbā sava paliekoša vērtība.

Šeit, pie šī kapa un pieminekļa paceļam acis uz Dievu un To piesaucam:

„Kungs, sūti mūsu tautai vēl daudz savus cilvēkus un sūtņus!”

Latvijā pēc 1922./23. gada izceļošanas.

Izceļošana uz Brazīliju dziļi skāra ticīgo ļaužu sirdis un prātus. Radīja negatīvu reakciju tautas un sabiedrības uzskatos par baptistiem. Izceļošanas konsekvences vēl labu laiku bija jūtamas. Visvairāk baptistu saimē tiem, kas palika Dzimtenē. Izceļotāji aizbrauca un par to kā palika brāļu saimē, neko nejuta un nedomāja. Bet palicējiem bija cita izjūta. Ar baptistiem ir tā – ko spriež par vienu, to attiecina uz visiem. Evaņģelizācijas darbam bija smags sitiens. Bija jāpaiet ilgākam laikam, līdz ticīgos vairs neuzskatīja par Brazīlijas aģentiem. Savienības vadībai bija jāpūlas, lai daļu no pašu ticīgo saimes nomierinātu. Vajadzēja dot paskaidrojumus valdībai par to, ka visi baptisti nedomā nekur izceļot. Bija jau doti daži valdības rīkojumi, kuri draudēja kavēt brīvu darbību. Iekšlietu ministrija pieprasīja iesniegt baptistu draudžu locekļu sarakstu un ierakstu pasē: baptists. Bija aizliegums, iesniegt baptistiem ārzemju pasēs. Draudzē varēja sludināt tikai apstiprināts tās sludinātājs. Dažā vietā tika slēgts lūgšanas nams. Šis rīkojums gan ilgi nepastāvēja. Gadījās, ka dievkalpojumā ienāca policija vai apbruņoti aizsargi, pārtrauca dievkalpojumu un visiem lika uzrādīt pasēs.

Man pašam, vēl zēnam, reiz bija gods tādā sapulcē būt. Pateicoties Savienības vadības pūlēm, šis grūtības ilgi nepastāvēja, ierobežojumi tika atcelti. Par šī laika grūtībām ir kaut kas rakstīts Kristīgās Balss № 9, 1923. gadā 202. – 207. lpp..

Tautai bija bijis ko redzēt un brīnīties. Aizceļošana notika steidzīgi. Visi to vēroja un dažā ziņā bija dalībnieki. Aizbraucēji pārdeva savus īpašumus. Rīkoja izsoles, kur vairāksolīšanā pārdeva mājlopus, mašīnas, mājas iekārtu un darba rīkus. Uz izsolēm sanāca ļaudis no apkārtnes kā uz tirgu, daudzi pirka, citi noskatījās. Izsoles saucējs ar āmuru rokā stāsta par pārdodamo priekšmetu vai dzīvnieku un sauc: „Kas sola vairāk? Pirmo otro un trešo reizi!” Kam garīgas lietas nesaprotamas, ir iemesls zoboties. Ej nu un sludini evaņģēliju! Neticīgais smīn: Tu gan runā par Dieva valstību, bet tev prātā ir Brazīlija! Šis laiks atnāca un aizgāja. Pēc kāda laika ļaužu prāti mainījās. Ir jau dīvaini – ja izceļošanai par iemeslu uzdotu zemes meklēšanu, kā pirmo kolonistu gadījumā, vai kuru katru citu iemeslu, par to daudz nesmietos. Bet tiklīdz teic kādu reliģisku motīvu, ir zobgalība un naidis. Tā ir ar visām dzīves norisēm, vienalga kādām, ne jau izceļošanai vien.

Par vienu, maz ievērotu un noskaidrotu garīgu zaudējumu varam tagad, kad daudzi gadi jau aizritējuši, labi pārdomāt. Tā bija viena garīga plaša, dziļa rēta, kas ilgi nesadzija, un varbūt vēl joprojām dažiem sāp. Tā radās caur to, ka aizbraucēji sevi uzskatīja par tādiem, kas klausā Dieva aicinājumam, bet miesīgie neklausā. Protams, aizbraucēji sludinātāji to atklāti neteica, un vairums aizbraucēju arī nē. Bet garīgā dzīvē itin visu nemaz nevajag skaļi daudzināt. Pietiek ar dažu vaibstu, sejas izteiksmi un divdomīgu piezīmi. Garīga lepnuma izpausme, lai kādā jautājumā, var dziļi ievainot brāļus. To var padarīt visādi. Kāds ir saņēmis sevišķas svētības, piem. Sv. Gara piepildījumu, prieku, garīgu spēku. Blakus ir kāds, kam tāda līdzīga nav. „Stiprais” vājam sāk apstrīdēt pat viņa dievbērību. „Vājais” to aizstāv, jo savā sirdī zina, ka tāds ir. Nesaskaņas, šķelšanās, kādas ticīgie piedzīvo visā pasaulē, iesākas ar šādu „nieku”, kas patiesībā ir lepnums un negantība. Mums ir Dieva aicinājums, mēs klausām, mēs braucam – jūsu ausis nedzird, jūsu sirdis cietas. Jūs mīlat šo pasauli un mantu, jūs ticat mūžīgai Latvijai. Palicējiem tas sāpēja ilgi.

Bija otra puse. Aizbraucējus savukārt sāpināja palicēju asā notiesāšana. Aizbraucēji neredz, kādu postu padara garīgam darbam. Savijņo tautu. Dara negodu baptistu vārdam. Ir nomaldījušies no patiesības. Ņemot vērā to, ka atmodas skarti ļaudis ir jūtīgāki par tādiem, kuri ar prāta atziņu kļuvuši par Dieva bērniem, atmodnieki viegli jūt sevi par apvainotiem un nicinātiem. Tie nedomā, ka visi apstākļi izprovocē palicēju cieto nostāju un valodu. Te atkal jāsaprot, ka visi palicēji aizbraucējus nenosodīja. Bet lai būtu kā, viena dziļa brūce radās. Cik vien esmu pārdomājis un meklējis atrast plašas iemeslu starp Dzimtenes un Brazīlijas latviešu ticīgiem, esmu pārliecināts, ka sāpīgās brūces galvenais iemesls bija šis, un ne tik daudz laicīgie un redzami iemesli. Laikam ejot, paaudzēm mainoties, vainas gan dzīst, bet abpusējais garīgais lepnums ir radījis daudz sāpju un rūgtuma. Ir lietas, kuras var tikai izjust, bet nevar izskaidrot. Atliek jaunajām paaudzēm mācīties un cīnīties, lai tēvu kļūdas neatkārtotu. Ir tikai viena Svētā Gara dāvana, kas tic visu, cer visu un panes visu. Tā ir mīlestība un nekas cits.

Daži vērotāji ir jautājuši, kas būtu noticis Latvijā ar Atmodas tālāko gaitu, ja nebūtu bijusi izceļošana uz Brazīliju. Iespējams, ka Atmodas nestās svētības turpinātos, jo Latvijas baptisti atmodnieku uzskatiem par Svētā Gara darbību nebija nelabvēlīgi noskaņoti. Paši atmodnieku darbinieki centās novērst negatīvās parādības. Cerības bija labas. Pārlasot draudžu saeimas protokolu izvilkumus no 1921. gada 23. – 25. jūnijam, var vērot, ka

noskaņojums attiecībā uz Atmodu ir bijis cerīgs un labs. (Kristīgā Balss № 2. 55. – 57. lpp.) Cik zināms, tad Atmodai par labu noskaņotie darbinieki centās savu darbu darīt apzinīgi un pareizi. Savukārt tie, kuri teoloģiskās doktrīnas izprata citādi, necēla ķildas. Tādas radās vēlāk, tieši izceļošanas dēļ. Redzamākie atmodnieku darbinieki aizceļoja. Bet Atmodas ideālus un atziņas paturēja daudzi ticīgie Latvijā. Vēlākie notikumi baptistu saimē Latvijā uz vairāk gadiem sadalīja prātus un Savienību.

Cik varēja novērot un spriest, tad sadalīšanās notika ne tik daudz atzišanas, kā dažu izcilu darbinieku dēļ. Izcilākais starp tiem, kuri uzstājās Atmodas vārdā, bija mācītājs Viljams Fetlers. Viņam piedroģās Kurcītis, Redins, Laudams un citi. Gan jāsaka, ka šķiršanās nebija tik daudz Atmodas uzskatu un sludināšanas, kā darba veidu, uzstāšanās, materiālo līdzekļu lietošanas un citu iemeslu dēļ. Mācītājs Fetlers bija spējīgs evaņģēlists un organizētājs, prata sagādāt finansiālus līdzekļus, u.t.t.. Viņam bija sava spiestuve, sava Bībeles skola, savs laikraksts, sava misiona biedrība. Nenormāls stāvoklis radās, kad viņam bija tieksmes Savienības darbam dot savus padomus, savu kritiku u.c.. Savukārt Savienībai nebija iespējams savu vārdu teikt par to, ko otrā puse darīja. Noorganizējās Otrā Baptistu Savienība, pie kuras piedalījās apmēram viena trešdaļa no Latvijas baptistu draudzēm.

Otrā Savienība nu bija atmodnieku savienība. Atmodas vārdu daudzinaja visur – draudžu nosaukumos, žurnālu tituliem, dievnamiem. Atmodas draudze, žurnāls Atmoda, Atmodas nams. Bet laiks un piedzīvojumi, galvenokārt Dieva roka Viņa ļaužu dzīvē, visus veda uz apvienošanu. Apvienojās Savienības, dažas draudzes, sabrāļojās darbinieki. Laiks un piedzīvojumi tiem, kam sirdī mīt Dieva Gars, dod atziņu, ka paliekošas svētības nes tikai brāļu mīlestība, pacietība un saprašanās, kas notiek tur, kur cits citu tur augstāku par sevi pašu.

Latvijas neatkarības pēdējos gados bija redzama teicama darbinieku vēlēšanās kopt sadraudzību un sadarbību. Mācītāji viesojās un sludināja draudzēs ar kurām agrāk draudzīgu attiecību nebija. lai Dievs sargā jauno paaudžu darbiniekus no strīdiem un nesaskaņām. Vēlāk, sevišķi vecumā, tas ir žēl. Dieva cilvēks nevar palikt šķirtās attiecībās ar brāļiem. Uzdrošinos pieminēt vienu īpatnēju gadījumu. Bija kara un vācu okupācijas laiks. Semināra draudze varēja pulcēties savā dievnamā. Biju iebraucis Rīgā un, ieejot Savienības namā, satiku mācītāju Rīsu. Bija svētdiena, un pēc rīta dievkalpojuma tikko nobeigta draudzes darīšanu sapulce. Mācītājs Rīss stāstīja: „Mums bija neparasts gadījums. Mācītājs Redīns lūdza, lai viņu uzņemtu draudzē kā pieceļojušu locekli.” Par iemeslu Redīns bija teicis: „Es gribu, lai pēc manas nāves ļaudis runā, ka Redīns ir nomiris kā Semināra draudzes loceklis.” Ļoti īpatnēja vēlēšanās, parādīt, ka bijušās nesaskaņas ir nevērtas un brāļu mīlestība uzvar visu. Cienījama liecība par brāļu mīlestības un sadraudzības vērtību. Kas to dara jaunībā un spēka gados, vecumā nenožēlo.

Latvijas baptistu zaudējumiem jāpieskaita daudzu darbinieku un draudžu locekļu izbraukšana no Latvijas kara laikā. Ar to baptistu saime zaudēja ļoti daudz. Cik sāpju brāļiem Dzimtenē tā darīja, to nezinu, jo biju viens no aizbraucējiem. Lielākā daļa vēlāk aizceļoja uz ASV un Kanādu. Uz Brazīliju atbrauca nedaudzi. No tiem spējīgākie Brazīlijā nepalika. Mums, aizbraucējiem, atliek visā cienībā Dievam pateikties par tiem, kuri palika Tēvzemē un uzticīgi nesa darba nastas. Bezdievības vētras ticības uguni neizdzēsa, jo to sargāja pats Dievs. Esmu gan vienmēr Dievu lūdzis par brāļiem Dzimtenē, un to daru ikdienas vēl tagad. Palīdzēt nekā neesmu spējis. Ceru, ka brāļi Dzimtenē manu aizbraukšanu ir piedevuši.

Nevar aizmirst vēl vienu, nepatīkamu patiesību. Latviešu izceļotāju jaunās paaudzes savai tautai ir zudušas. Nav vairs vecie laiki, kad bija latviešu zemnieku kolonijas. Tajās

kolonistam bija kaimiņi latvieši. Lai cik trūcīgu, latvieši iekārtoja skolu saviem bērniem ar kādu latviešu skolotāju. Kolonijā amatnieki bija latvieši. Bija vienota vēlēšanās, paturēt savu valodu un ierašas. Pāri visam, bija savs lūgšanas nams un dievkalpojumi. Bija divi vareni tautības ieroči: Bībele un Dziesmu Grāmata latviešu valodā. Bija svētdienas skola un koris. Ar tālākiem kaimiņiem, cittautiešiem darīšanas vietējā valodā bija retas. Ciešāku saistību tikpat kā nebija. man vēl bija izdevība redzēt Vārpa koloniju diezgan stiprā sastāvā. Vārpa bija īsts latviešu pagasts. Aprīņa valdes palīgs latvietis. Policists latvietis. Ārsts latvietis. Farmaceits latvietis u.t.t.. Draudzes, svētdienas skolas, jaunatnes darbība visa latviski. Tas nu viss ir bijis un izbijis. Jau iepriekš rakstīju par mazo saimniecību samazināšanos un aiziešanu uz pilsētām. Pilsētas strauji auga. Lielajās pilsētās latviešu pēcnācēji pazūd ātrāk nekā mūža mežā. Lielākai daļai nav intereses uzturēt sakarus ar citiem latviešiem. Dzīves veids, nodarbošanās, viss ir kopā ar cittautiešiem. Vecajās dzīves vietās atliek nedaudzi vecāki ļaudis, un tie paši ir cittautiešu ielenkti. Bijušās latviešu draudzes vairs nav latviešu draudzes. Citas izejas nav – vai nu sludini vietējā valodā vai slēdz dievnamu ciet. Darbiniekus, kuri vēl var latviski sludināt, var saskaitīt uz vienas rokas pirkstiem. Un tie paši jau ir tālu ceļu nostaiģājuši gadu skaitā. Jaunākie mācītāji latviski neprot. Cittautiešu skaits draudzēs ir liels.

Latvisko ģimeņu ir maz. Ir daudz jauktu laulību, un tur bērni runā vietējo valodu. Latviski neprot arī tur, kur tēvs un māte ir latvieši. Ja vecāki latviski nerunā, bērni seko vecākiem. Kāpēc latvieši neprecas ar latvietēm? Iemesli dažādi. Skolas biedri, darba biedri, draudžu locekļi ir ar daudz tautu izcelsmi. Par tautību neviens neinteresējas. Varbūt kādu retu reizi ziņkārības dēļ. Var teikt, ka tautiski jaukto laulību ļaudis dzīvo un satiek labi. Ja ir nesaskaņas, tad tādas gadās visās laulībās. Tautības jautājums nav novārtā pie latviešiem vien. Ja atmiņa neviļ, Brazīlijā ir ap pusotra miljona japāņu. Bet vairums savu senču valodu neprot un pat lāgā negrib, ja viņus piemin kā japāņus. Viņi lieto citu vārdu: „*Nissé*”. Ar to apzīmē japāņu pēcnācējus. Sava mazā skaita dēļ šinī lielajā zemē latvieši nozūd bez pēdām, ja vien paši neuzmeklē kādu draudzi, kurā vēl ir kādi latvieši. Lietojot tādu parupju izteicienu, var sacīt, ka Brazīlija ieceļotājus aprij un sagremo. To panāk ar brazīliešiem piemītošo laipnību un draudzību.

Ja Dievs bija nolīcis latviešiem par uzdevumu kopt misionē darbu Brazīlijā, tad šis uzdevums ir izpildīts. Tie nedaudzie latviešu pēcnācēji, kuri vēl apzinās savu izcelsmi, vairs nerūpējas par garīgo darbu kā latvieši, bet kā Brazīlijas patrioti. Ja Dieva doto uzdevumu pagājušās paaudzes ir paveikušas, tad reizē ar to nozūd latviešu kolonijas un draudzes. Esmu jautājis dažiem draugiem, vai mūsu draudzēs būtu kādi 10% tādu, kuri vēl interesējas par Latviju un turienes garīgo darbu. Cik man ir atbildējuši, tie domā, ka tādu ir mazāk par desmit procentiem. Tie paši ir izkaisīti. Skumji...

Nobeidzot gribu dot vēl vienu paskaidrojumu. Viens no iemesliem, kāpēc šādu rakstu ilgi negribēju rakstīt ir šis. Piedzīvojumi māca, ka tad, kad kaut ko runā vai raksta par Brazīliju, daudziem rodas aizdomas, ka runātājs vai rakstītājs kārdina ļaudis, lai tie brauc uz Brazīliju. Sevišķi latvietis ir aizdomīgs, varbūt galvenokārt 1922./23. gada izceļošanas dēļ. No savas puses saku skaidri un noteikti: nevienam neieteicu atstāt Dzimteni un doties svešumā. Nezinu, kā kuram, bet pats esmu izjutis, ko nozīmē zaudēt dzīvi dzimtenē un tautā. Somu tautai ir kāds dzejisks dziedājums ar visai drastiski izteiktiem vārdiem:

Labāk savā zemē padzert ūdeni no cauras vīzes -
Nekā svešā, tālā zemē medu ēst no zelta trauka...

Ziemeļzemju cilvēkiem ir sava mentalitāte, dienvidniekiem cita. Ar laiku pierod un iedzīvojas, bet viegli nav. Daudziem ir grūti pierast pie klimata, tā bija arī man. Ir ļaudis, kuri spēj dzīvot pēc saukļa: Kur man labi, tur man tēvija. (*Ubi bene, ibi patria*) Visi to nespēj. Saviem ticības brāļiem un māsām novēlu, lai Dievs palīdz turēties pie dzimtās zemes. Dievs, kas daudz grūtus laikus ir palīdzējis pārdzīvot, jums nākotnē būs klāt ikdienas līdz laikmeta galam.

Ar šo novēlējumu beidzu savu stāstu svešniecības zemē.